

İNGİLİZ HUKUK SİSTEMİ İÇİNDE TİCARİ YARGI SİSTEMİ

*Yrd. Doç. Dr. Neval OKAN**

GİRİŞ

Bu makalenin temel amacı İngiliz hukuk sistemi ve bu bağlamda ticari yargı sistemi hakkında genel bir bilgi vermektir. İngiliz hukuk sistemi, İngiliz hukukundaki son değişiklikler göz önüne alınarak inceleme konusu yapılmıştır. Bu makale iki ana başlıktan oluşmaktadır. “İngiliz Hukuk Sistemi” başlığı altında; İngiliz hukukunun kaynakları ele alınmıştır. İngiliz hukukunun üç temel kaynağı olan; davalarda izlenecek kuralların oluşumunu sağlayan önceki mahkeme kararları, yazılı kurallar ve önemi gün geçtikçe artan Avrupa Topluluğu düzenlemeleri hakkında bilgi verilmiştir. Bir hukuk kaynağı olarak mahkeme kararları incelenirken de hiyerarşik yapı içerisinde mahkemeler ele alınmış, sınırlandırma yapılarak sadece mahkemelerin oluşumu ve bu mahkemelerde görülen davalar incelenmiş; bu mahkemelerdeki yargı usulüne yer verilmemiştir. İngiliz yargı sistemi, Türk yargı sisteminden farklı olduğu için, İngiliz yargı sistemi içindeki mahkemelerin orijinal isimleri kullanılmıştır. İngiliz hukuk sistemi içerisinde yer alan avukatlara da kısaca değinilmiştir. “Ticari Yargı Sistemi” başlığı altında ise, İngiliz hukukunda High Court ve County Court sistemi içerisinde ticaret ve ortaklıklar hukuku konuları ile ilgili olarak oluşturulan, birçok uzmanlaşmış bölüm ele alınmıştır. High Court’un bölümlerinden biri olan Hakkaniyet Bölümü (Chancery Division) içinde yer alan, Ortaklıklar Mahkemesi (Companies Court) ve Patent Mahkemesi (Patents Court); Yargıçlar Kurulu Bölümü (Queen’s Bench Division) içinde yer alan Ticaret Mahkemesi (Commercial Court), Deniz Mahkemesi (Admiralty Court), Teknoloji ve Yapı Mahkemesi (Technology and Construction Court) ve High Court içinde yer almayan Kartel Mahkemesi (Restrictive Practices Court) ayrı başlıklar altında incelenmiştir. County

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Court'larda görülmesi gereken ticari davalar için, bu konularda uzmanlaşmış özel County Court'lara yeri geldikçe ilgili bölümler içinde yer verilmiştir. Bu incelemenin İngiliz hukuku ile ilgili araştırma yapacak olan hukukçulara yarar sağlayacağı ve kaynaklara ulaşmakta yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

I. İNGİLİZ HUKUK SİSTEMİ

1. Genel Olarak

Dünyada hâkim olan iki hukuk sistemi vardır: eski Roma hukukuna dayalı olanlar ve İngiltere'nin örf ve adet hukuku'na dayalı olanlar. İngiliz toplumunu anlamak için öncelikle İngiliz hukukunun temel unsurlarını gözden geçirmek gerekir. İngiliz hukuku denilince akla İngiltere ve Galler gelmektedir¹. İskoçya ve Kuzey İrlanda mahkemeleriyle ve kurallarıyla farklı bir hukuk sistemine sahiptir.

İngiliz hukuk sistemi yazılı bir anayasası olmayan ancak, içtihat ve yasamaya dayanan bir sistemdir. Bu sistem, geçmişteki davalarda ve herhangi bir yasanın yorumuna ilişkin olarak bir davada verilen kararların gerekçelerinden oluşan temel kurallara dayanmaktadır. Britanya diğer batı demokrasilerinden farklı olarak yazılı bir anayasaya sahip değildir. Ancak yine de devrim veya özgürlüklerin elde edilmesine yönelik birçok siyasi değişiklikler sonucunda yazılı belgeler hazırlanmıştır. İngiliz anayasasının yazılı olmaması bir anayasasının bulunmadığı anlamına gelmez. Eğer bir ülke, kimlerin yönetim yetkisine sahip olduğuna, bu kişilerin bu yetkileri nasıl kullanacaklarına ve bu yetkilerin nasıl edinileceğine vb. konulara ilişkin bazı kurallara sahipse, tek bir anayasal belgesi bulunmasa bile anayasası var demektir.

İngiliz anayasası üç temel ilkeyi kabul etmektedir. Kuvvetler ayrılığı, parlamentonun üstünlüğü ve hukukun üstünlüğü. Kuvvetler ayrılığı ilkesi gereği devlet yetkileri yasama, yürütme ve yargıdan oluşmaktadır. Yasama yetkisi parlamento, yürütme yetkisi hükümet ve yargı yetkisi ise bağımsız mahkemelerce kullanılmaktadır².

¹ Birleşik Krallık, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda'yı kapsayan dört ülkeden oluşmaktadır. İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda. İngiltere, Galler ve İskoçya Büyük Britanya'yı oluşturmaktadır. Birleşik Krallık 1801 yılında oluşmuştur. 1922 yılında İrlanda'nın bir bölümü ayrılarak, daha sonra İrlanda Cumhuriyeti adını alan, bağımsız bir devlet haline gelmiştir.

² **Elliot** Catherine/**Quinn** Frances: English Legal System, Fourth Edition, England, 2002, s.2; **Parry** Clive (Çev. **Versan** Vakur): İngiliz Hukuk Sistemi, İstanbul, 1945, s.10.

İngiliz anayasasının ikinci temel ilkesi parlamentonun üstünlüğüdür. Parlamento hukukunun en üst kaynağını oluşturmaktadır. Genel olarak halkın temel hak ve özgürlüklerini kabul ve ilan eden Haklar Beyannamesinde (Bill of Rights) ifadesini bulan hak ve özgürlükler, devletin müdahale edemeyeceği temel hak ve özgürlüklerdir. Britanya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni başlangıçta imzalayan devletlerden biri olmasına karşın yıllarca İngiliz hukukunda buna yer verilmemiştir. Parlamento 1998 yılında İnsan Hakları Yasası'nı kabul etmiş ve bu yasa Kasım 2000 yılında yürürlüğe girmiştir³. Bu yasa gereğince, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hükümleri Birleşik Krallık mahkemelerince doğrudan uygulanabilir hale gelmiştir⁴.

İngiliz anayasasının üçüncü temel ilkesi ise hukukun üstünlüğüdür. İngiliz hukukçusu Dicey tarafından ortaya atılan bu ilke üç unsurdan oluşmaktadır. İlk olarak kural ihlali olmaksızın yaptırım uygulanamaz. İkinci olarak kurallar herkese uygulanacaktır. Son olarak kişisel haklar yazılı bir anayasayla değil, hâkim kararıyla güvenceye alınacaktır⁵.

2. İngiliz Hukukunun Kaynakları

İngiliz hukukunun üç temel kaynağı vardır. İngiliz hukukunun temeli, davalarda izlenecek olan kuralların oluşumunu sağlayan, daha önceki mahkeme kararlarıdır. Hukukun diğer bir kaynağı ise Parlamento tarafından çıkarılan yasalardır. Önemi gün geçtikçe artan bir diğer hukuk kaynağı ise Avrupa Topluluğu düzenlemeleridir. Bu kaynakları İçtihat Hukuku (Case Law), Yazılı Kurallar (Legislation) ve Avrupa Topluluğu Hukuku (European Community Law) başlığı altında ele alacağız.

A. İçtihat Hukuku (Case Law)

Anglo-Sakson sistemi insan topluluklarına dayalı bölgesel bir sistemdir. İngiliz hukuk sistemi zaman içerisinde çok yavaş bir gelişim göstermiş olup, 1066 yıllarına kadar gitmektedir. İngiliz hukuk sistemi katı ve esnek olmayan emsal dava ve mahkeme kararlarına (precedent sistemi) dayanmaktadır.

³ Geniş bilgi için bakınız. **Dignam** Alan J./**Allen** David: Company Law and the Human Rights Act 1998, London, 2000.

⁴ **Carter** Sarah: "A Guide to the Legal System-Updated", <http://www.llrx.com>, 18.02.2003

⁵ **Elliot/Quinn**, s.4.

Norman istilasından önce, tüm ülkede uygulanmakta olan tek bir hukuk bulunmuyordu⁶. İngiltere'nin farklı bölgelerinde farklı hukuk sistemleri uygulanıyordu. Gerçek anlamda bir İngiliz hukukundan söz etmek olanaksızdı. Kuzeyde "Dane Law", orta bölgelerde "Mercian Law", kuzey ve batı bölgelerde ise "Wessex Law"; her biri bölgesel adetlere dayanmaktaydı⁷. Büyük bölgelerde de uygulanan kurallar yer yer değişiklik göstermekteydi. "County Court" olarak isimlendirilen, hür insanlardan oluşan, meclisler ve yüzlerce mahkeme bölgesel kuralları uygulamaktaydı. Kralın tüm ülkedeki yönetimi çok zayıftı ve merkezi bir yönetim söz konusu değildi. 1066 yılında William İngiliz tahtını ele geçirincede güçlü bir merkezi yönetim oluşturuldu. Birçok konunun yanı sıra hukuk da standart hale getirilmeye başlandı. Kral tarafından görevlendirilen kral temsilcilerinin araştırmaları sonucunda, ülkenin değişik bölgelerindeki çeşitli adetlerin tartışılması mümkün hale geldi ve bir eleme sürecinde, bu kurallar gözden geçirildi. Akla yatkın olmayanlar elenerek uygun olanlardan tutarlı kurallar oluşturuldu. Diğer bir ifade ile İngiliz Common Law⁸ belirli adetlerin seçilmesiyle oluşturulmuş ve benzer tüm davalara uygulanmıştır. İki yüzyıl kadar süren bu oluşum sürecinde "stare decisis"⁹ ilkesi doğdu. 13.yüzyılda kraliyet hâkimlerinin görevli olduğu ve Common Law Court olarak bilinen mahkemeler oluşturuldu. Bütün bir ülkede uygulanan Common Law katı bir sistem haline geldi. Bu bugünkü İngiliz hukukunun temel ilkelerini içermekte, Common Law'un oluşturduğu temel ilkeler "case law" da kullanılmaktadır.

a. İçtihat Hukuku (Case Law)'nun Oluşumu

İçtihat hukuku (case law) davalarda hâkimlerce verilen kararlardan oluşur. Jüri kararları içtihat hukuku (case law) olarak kabul edilmez. Bir davada karar süreci iki aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak olayın ne olduğu ortaya konulur ve ikinci olarak da hukuk kurallarının bu olaya nasıl uygula-

⁶ Jenks Edward (Çev. Özyürük Mukbil): "İngiliz Hukuku Hakkında Genel Bilgiler", AÜHFD,1950, S.1-2, s.45 vd.

⁷ Elliot/Quinn, s.6.

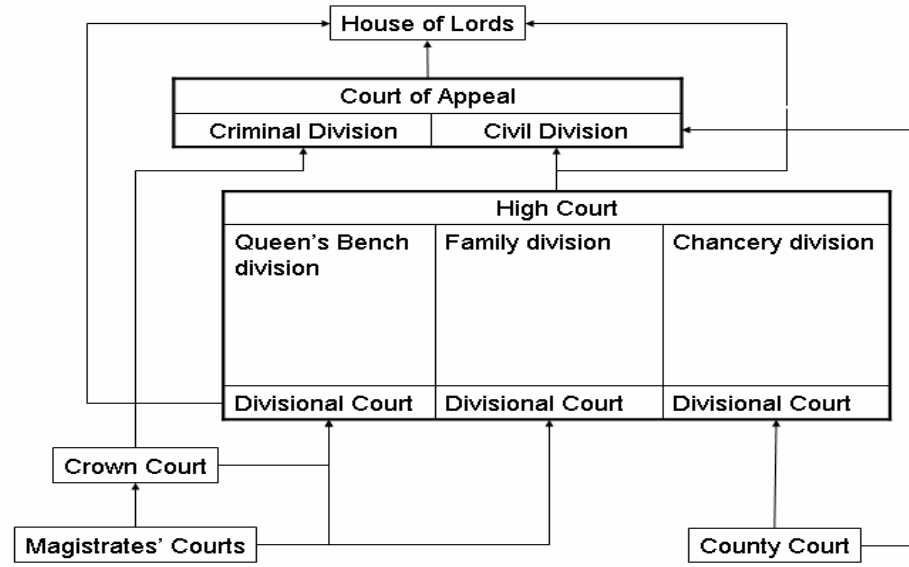
⁸ Tüm ülkede uygulanmak üzere, 11. ve 13. yüzyıllar arasında kraliyet mahkemeleri tarafından geliştirilen ve bölgesel uygulamaların yerini alan, toplumun müşterek duygularına dayanan hukuk (örfi hukuk).

⁹ Latince bir sözcük olup, karar verilen konularda yardımcı, içtihat doktrininin temeli olan kavram (Dictionary of Legal Terms, London, 1997, s.173), mahkeme kararlarının ileriki olaylarda örnek oluşturmalarını öngören öğretisi (Ender Gürol, Çağdaş İş Dünyası Sözlüğü, 1994).

nacağı belirlenir. İkinci halde İçtihat hukukundan söz edilir. Bir olaya hukukun nasıl uygulanacağına karar verildikten sonra, benzer olaylara ilişkin sonraki davalarda da aynı yol izlenir. Bu, hâkimlerin benzer olaylarda hukuk kurallarını farklı yorumlamasına engel olur ve böylece kişilerin hukuk kurallarına uygun davranması sağlanır.

Hâkimler bir davada karar verirken, benzer olaylara ilişkin olarak, yüksek mahkemelerin verdiği kararlara uymak zorundadır. Bu kurallar yargısal içtihat kuralları¹⁰ veya “stare decisis” olarak bilinmektedir¹¹. Mahkemeler yüksek mahkeme kararlarıyla bağlı oldukları kadar, daha önceki benzer davalarda vermiş olduğu kendi kararlarıyla da bağlıdır.

b. Mahkemeler

Şekil 1. İngiltere ve Galler'de Mahkemelerin Hiyerarşik Düzeni¹²

¹⁰ Rules of judicial precedent

¹¹ Elliot/Quinn, s.8.

¹² Bu şekil <http://en.wikipedia.org> adresinden alınmıştır. 22.03.2006

İngiliz hukukunda mahkemelerin temel işlevleri üç başlık altında toplanabilir.

Common Law'un Gelişimini Sağlamak: İngiltere common law ülkesidir ve birçok temel hukuk doktrini ilk kez, açılan davalarda mahkemelerce verilen kararlar ile oluşturulmuştur.

Yazılı Kuralların Yorumunu Yapmak: Mahkemeler Parlamento tarafından çıkarılan yasaların ve diğer yazılı kuralların yorumunda da önemli bir rol oynar.

Usul Hukuku Kurallarını Oluşturmak: Mahkemeler aynı zamanda mahkemelerce izlenecek usulün gelişmesinde de büyük bir öneme sahiptir.

Mahkemeler, Lordlar Kamarası (The House of Lords), Temyiz Mahkemesi (The Court of Appeal), Londra Yüksek Mahkemesi (The High Court of Justice), Krallık Mahkemesi (The Crown Court), alt mahkemeler sulh mahkemesi (Magistrates' Court) ve yerel mahkeme (County Court) olarak en yüksek yargı organından alt mahkemeye kadar hiyerarşik bir sıra takip ederler. Bu mahkemelerin bir kısmı üst mahkeme (superior court), bir kısmı ise alt mahkeme (inferior court) olarak kabul edilmiştir¹³. The House of Lords, The Court of Appeal, The High Court of Justice ve The Crown Court üst mahkemedir. Bu mahkemeler sınırsız yargılama yetkisine sahip olup, çok ciddi ve karmaşık davalara bakar. County Court ve Magistrates' Court ise sınırlı bir yargılama yetkisine sahip olup, çok önemli ve zor olmayan davalara bakar. County Court'lar dışındaki diğer mahkemelerde hem ceza hem de hukuk yargılaması gerçekleşmektedir. Magistrates' Court dışındaki mahkemelerin yargılama süreci kayıt altına alınır ve bu kayıtlar Resmi Kayıt Bürosu (Public Record Office)'nda saklanır¹⁴. Hiyerarşik sıra içerisinde genellikle, yüksek mahkeme kararları alt mahkemeleri bağlar.

The House of Lords, hiyerarşik sıralamada en üst mahkeme olarak yer alırken, 24 Mart 2005 yılında çıkarılan Yapısal Reform Yasası (Constitutional Reform Act 2005) ile The House of Lords'un mahkeme statüsü ortadan kaldırılmıştır. The House of Lords'un yerine Birleşik Krallık Üst Mahkemesi

¹³ Constitutional Reform Act 2005'den önce üst mahkemeler "Supreme Court" olarak ifade edilmekteydi ancak anılan yasada House of Lords'un yerine "Supreme Court" adı ile bir üst mahkeme oluşturulmuş olduğundan üst mahkemeler artık "Senior Court" olarak ifade edilmektedir.

¹⁴ **Ingman** Terence: The English Legal Process, 10th Edition, Oxford University Press, New York, 2004, s.1.

(UK Supreme Court) adı ile yeni bir mahkeme oluşturulmuştur. Ancak, UK Supreme Court'un faaliyete geçmesi beklenen Ekim 2008'e kadar mevcut sistem devam edecek, The House of Lords en üst başvuru mahkemesi olarak görev yapacaktır.

Constitutional Reform Act 2005 sadece The House of Lords'un bir mahkeme olarak görevine son vermemekte, birçok değişiklik de öngörmektedir.¹⁵ Bu yasa ile aynı zamanda, hâkim atamalarını yapan, Lord Chancellor Dairesi (Office of Lord Chancellor) de kaldırılmıştır. Böylece yargı bağımsızlığı sağlanmıştır. İngiltere ve Galler'de hâkimlerin seçimini yapacak olan, bir başkan ve 14 üyeden oluşan, bağımsız bir Adli Atamalar Komisyonu (Judicial Appointments Commission) oluşturulmuştur (Constitutional Reform Act 2005 m.61). Bu komisyon 3 Nisan 2006'dan itibaren birçok atama için seçim yapmakla sorumludur. Constitutional Reform Act 2005 Lord Chief of Justice ve Bölüm Başkanlarının atamalarıyla ilgili de özel hükümler öngörmektedir. Adayların seçimi Adli Atamalar Komisyonunca oluşturulan jüri heyetince yapılacaktır. Bu heyet, iki kıdemli hâkim ve komisyonun meslekten olmayan iki üyesi olmak üzere toplam dört kişiden oluşmaktadır.

Lord Chancellor Dairesinin kaldırılması 1533 yıllarına kadar uzanan kurallardan çoğunun değiştirilmesine ya da yürürlükten kaldırılmasına neden olmuştur.¹⁶ Lord Chief of Justice, Lord Chancellor'ın yerine geçerek, İngiltere ve Galler'deki mahkemelerin ve yargının başı olmuştur.

aa. Lordlar Kamarası (The House of Lords)

The House of Lords¹⁷ yasama görevlerinin yanında yargı görevlerine de sahiptir. Parlamantonun parçası olan bir yasama organı için bu alışılmadık bir görevdir. Diğer demokrasilerin çoğunda, yasama ve yargı birbirinden ayrılmıştır. Bu nedenle de Constitutional Reform Act 2005 ile parlamentodan bağımsız olan ve The House of Lords'un yerine görev yapacak olan yeni bir üst mahkeme oluşturulmuştur. Ancak şu an The House of Lords, Avrupa

¹⁵ Peter Leyland/Gordon Anthony, *Administrative Law*, Oxford University Press, Great Britain, Fifth Edition, 2005, s.519.

¹⁶ Bu değişiklikler için bkz. Constitutional Reform Act 2005, Schedule 18 vd., <http://www.opsi.gov.uk>, 03.03.2006

¹⁷ Türkiye'de, parlamantonun bir bölümünü oluşturan organ olarak, Lordlar Kamarası olarak bilinmektedir. Ancak diğer mahkemelerin orijinal adı kullanıldığı için, birlik sağlaması açısından bu mahkemenin de orijinal adı kullanılmıştır.

hukukunu ilgilendiren davalar dışında¹⁸, hukuki ve cezai konularda son başvuru mahkemesidir. Parlatentonun bu mahkemenin tarihsel kimliğine karşı çıkması nedeniyle, mahkemelere ilişkin yasalarda, The House of Lords'a yüksek yargı organları içinde yer verilmez¹⁹. Son başvuru mahkemesi olarak bu mahkemenin görevleri, 1876 tarihli Temyiz Yargılama Yasası (Appellate Jurisdiction Act 1876) ile düzenlenmiştir²⁰.

The House of Lords'un kararları İngiltere'deki tüm mahkemeleri bağlar. Bu mahkemenin kararları sadece yazılı bir kuralla veya bu mahkemenin sonraki davalarında, önceki kararını değiştirmesi ile ortadan kalkar²¹. The House of Lords İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'daki hukuk ve ceza davalarında; İskoçya'da ise sadece hukuk davalarında son başvuru mahkemesi olarak görev yapmaktadır. The House of Lords'un kararları İngiliz içtihat hukukunda önemli bir yere sahiptir²². The House of Lords geleneksel olarak kendi vermiş olduğu kararlarla bağlı olmasına karşın, 1966 yılında, mahkemenin başkanı olan Lord Chancellor, The House of Lords'un daha önce vermiş olduğu kararlarıyla bağlı olmayacağına ilişkin bir düzenleme getirmiş ve bu mahkemenin daha önce verdiği kararlardan dönmesine olanak sağlamıştır²³. The House of Lords'un daha önce verdiği kararlardan döndüğü görülmekle birlikte²⁴, bu mahkeme önceki kararlardan çok ender olarak ayrılmıştır²⁵.

¹⁸ Topluluk kurumları sözleşmelerinin geçerliliğine, Avrupa anlaşmalarıyla konsey organları düzenlemelerinin yorumuna ilişkin Avrupa Adalet Mahkemesi kararları tüm İngiliz mahkemelerini bağlar. Bu nedenle Avrupa hukukunu ilgilendiren davalarda Avrupa Adalet Mahkemesi en üst mahkemedir.

¹⁹ **Smith** Kenneth/ **Keenan** Denis J.: English Law, Sixth Edition, London, 1979, s.15.

²⁰ **Smith/Keenan**, s.15.

²¹ **Ingman**, s.4.

²² Yakalayan kişinin yakalanana, yakalama nedenlerini açıklaması; haksız yere hapsedme nedeniyle haksız fiil sorumluluğu (Ryland v Flecher (1868) LR 3 HL 330, HL; Donoghue v Stevenson [1932] AC 562, HL; Hedley Byrne & Co.Ltd v Heller & Partners Ltd [1964] AC 465, HL; Christie v Leachinsky [1947] AC 473, HL); ihmalin sınırları (McLoughlin v O'Brian [1982] 2 All ER 298, HL); evlilik içi tecavüz (R v R (Rape: marital exemption) [1991] 4 All ER 481, HL)vb. konulara ilişkin kararlar (Bkz.**Ingman**, s.11)

²³ **Elliot/Quinn**, s.8; **Crossman** Debbie: English Legal System, Cima: Business Law, May, 2002, s.7, <http://www.financial-training.com>, 24.02.2003

²⁴ R v R – (Rape:marital exemption) [1991] 2 All ER 257, CA Davası:
“Karı koca 1984 yılında evlenmiş ve Ekim 1989’da kadının çocuğu ile birlikte ortak ikametgâhlarını terk edip, ailesinin evine gitmesiyle ayrı yaşamaya başlamışlardı. İki gün sonra koca boşanma hakkında konuşmak istediğini söyleyerek karısını aradı. Bunu takip

eden ay koca, karısının ailesine ait evin kapısını kırmış ve karısını cinsel ilişkiye zorlamış veya buna teşebbüs etmişti. Koca, tecavüz ve fiili bedensel zarara neden olmakla suçlandı. Kadın dava açarak, hâkimden kocasının, karısına tecavüzden mahkûm edilip edilemeyeceğine ilişkin bir karar vermesini talep etti. Hâkim, kadının tek tarafı olarak, cinsel ilişkiye girme niyetinin açık kanıtı olan birlikte yaşamaktan vazgeçerek, cinsel ilişkiye girme niyetinden vazgeçtiğini ortaya koymuş olduğuna ve tecavüz suçlamasının jüri önüne götürülmesine karar verdi. Koca tecavüze teşebbüsten ve fiili bedensel zarara neden olmaktan suçlu bulundu ve üç yıl hapis cezasına çarptırıldı. Koca temyize başvurdu.

Karar: Karşı koymasına karşın, karısını zorla cinsel ilişkiye zorlayan kocanın, karısına tecavüzden suçlu olmadığı kuralı, artık günümüz toplumundaki kadının durumunu yansıtmayan çağdışı ve onur kırıcı bir common law kuralıdır. Bunun yerine uygulanacak olan prensip, kurbanı ile olan ilişkisine bakılmaksızın tecavüzcünün, ceza hukuku kurallarına tabi olan bir tecavüzcü olduğudur. Bu nedenle başvuru reddedilmiştir.”

Court of Appeal’in ilk mahkemenin verdiği kararı onaylayıp, talebini reddetmesi üzerine koca House of Lords’a başvurdu. House of Lords 1991 tarihinde verdiği kararı ile kocanın başvurusunu reddetti. R v R – (Rape:marital exemption) [1991] 4 All ER 481, HL:

“Kocanın, karısının rızası olmaksızın onunla cinsel ilişkiye girmesi halinde, karısına tecavüzden cezai sorumluluğunun bulunmadığı kuralı İngiliz hukukunda yer almamaktadır. Çünkü, karı ve kocanın evlilikte eşit ortaklar olduğu kabul edilmekte ve kadının evlilik ile her durumda cinsel ilişkiye girmekle kendisini bağladığı veya zorla sağlanan seksüel ilişkiyi de içeren her durumda kadının rızasının bulunduğu, modern evlilikte yer aldığı kabul edilemez. Tecavüzün, kadın ile rızası olmaksızın “hukuka aykırı” cinsel ilişki olarak tanımlanan 1976 tarihli Cinsel Suçlar Yasasının (Sexual Offences Act 1976) 1 (1) maddesindeki, “hukuka aykırı” kavramı sadece geniş olarak yorumlanmamalı ve aynı zamanda “evlilik dışı” anlamında olmadığı kabul edilmelidir. Çünkü, bir kadınla rızası olmaksızın cinsel ilişkiye girmek açıkça hukuka aykırıdır.”

R v Bow Street Metropolitan Stipendiary Magistrate an others, ex parte Pinochet Ugarte (No 2) [1999] 1 All ER 577, HL Davası:

“Başvuran, Şili eski devlet başkanıydı. İspanya hükümeti tarafından, devlet başkanı olduğu sırada işlemiş olduğu ileri sürülen, çeşitli insanlık suçları nedeniyle, iadesi isteniyordu. Londra suçüstü mahkemesince iki geçici yakalama emri çıkarılmıştı. Başvuru sahibi, Bölüm Mahkemesine (Divisional Court) başvurarak bu kararların kaldırılmasını istedi; ancak ikinci karar, devlet başkanırken yaptıklarından dolayı, Birleşik Krallık’taki yakalama ve iade davası nedeniyle, eski bir devlet başkanının dokunulmazlığının kapsamı ve doğru yorumu konusunda, House of Lords’a başvuru olanağı tanımak için, bekletiliyordu. Uluslararası İnsan Hakları Örgütü’ne de davaya katılma izni verilmişti. 25 Kasım 1998’de başvuruya üçte iki çoğunlukla izin verildi ve ikinci karar yenilendi. Başvuru sahibi, çoğunluğun içinde yer alan hâkimlerden birinin Uluslararası İnsan Hakları Örgütü’nün yardım amaçlarına hizmet etmek üzere oluşturulmuş olan Amnesty International Charty Ltd.’nin yöneticisi ve başkanı olduğunu gördü ve 25 Kasım tarihli kararı hükümsüz kılmak için, House of Lords’a başvurdu.

Karar: Hâkimin kendisi ile ilgili bir hususun görüşülmesi sırasında, kendiliğinden yetkisiz olacağı ilkesi, sadece, sonucunda maddi yarar sağlayacağı davalarla sınırlı olmayıp, aynı zamanda hakimin taraflardan biri ile birlikte yer aldığı davalardaki heyet kararına ilişkin

The House of Lords'a başvuruların çoğu İngiltere'deki Court of Appeal'den gelir. Bir başvurunun Court of Appeal'dan The House of Lords'a gelmesi bu iki mahkemenin onayıyla olur (Administration of Justice Act 1934 m.1(1))²⁶. Ceza davalarında ayrıca, başvurunun önemli bir genel kamu hukuku meselesini içermesi de gerekir (Criminal Appeal Act 1968, m.33 (2))²⁷. Bu mahkemeye The House of Lords'un Başkanı olan Lord Chancellor başkanlık eder ve kendisine 7 ile 12 arasındaki hâkim yardımcı olur (Appellate Jurisdiction Act 1947; Administration of Justice Act 1968, m.1(1)(a))²⁸. Bu sayı, Konsey Düzenlemesi (Order in Council)²⁹ ile 12'nin üzerine çıkarılabilir (Appellate Jurisdiction Act 1947 m. 1(2))³⁰.

başvuruları da kapsar. Bu, hâkimlerin, dâhil oldukları işlerdeki yardımlarla ilgili davalara bakamayacakları anlamına gelmez ve hâkimler, normal olarak, açıkça davanın taraflarından biriyle hareket edilen veya taraflara yakın bir temsilcisi veya yönetici olarak aktif bir rol alınan bir yardım söz konusu olduğunda, kendilerini reddecekler veya taraflara durumu açıklayacaklardır. Mevcut davada, Uluslararası İnsan Hakları Örgütü başvurunun tarafı olduğu, özel bir sonuç için tartışmaya katılmış olduğu ve hakim açıkça Uluslararası İnsan Hakları Örgütü'ne yakın olup onun amaçlarını paylaştığı için, olaylar istisnaidir. Bu nedenle hâkim, başvurunun görüşülmesinde kendiliğinden yetkisizdir. Bu nedenle dilekçe kabul edilmeli ve konu davanın yeniden ele alınması için House of Lord'un bir başka komitesine gönderilmelidir.

Oybirliğiyle. House of Lord'a yapılan bir başvuru sadece bir tarafın, hiçbir kusuru olmaksızın, haksız bir yargılamaya uğraması halinde yeniden ele alınabilecektir. House of Lord'un kararı sonradan sadece yanlış olduğu düşünülerek, değiştirilemez veya yürürlükten kaldırılamaz.

House of Lord'un kararı [1998] 4 All ER 897 iptal edilmiştir."

The House of Lords, Şili eski devlet başkanı Pinochet Ugarte (1999) davasında, haksız bir uygulamayla karşılaşan taraflardan birinin, kusursuz olması nedeniyle, yeniden başvurma yetkisinin bulunduğunu belirtmiştir. Hakimler davayı yeniden ele almıştır çünkü, mahkemede yer alan hakimlerden biri olan Lord Hofmann'ın Uluslararası İnsan Hakları Örgütü (Amnesty International) ile ilgisi vardır ve taraf oluşturmaktadır. Bunun anlamı, bir ön yargının ve bu yüzden haksız bir durumun oluşabileceği olasılığıdır. Hakimler, karar yanlış verildiği için, yapılan başvurunun kabul edilmesini özellikle vurgulamışlardır; haksız bir uygulamanın varlığı ve kararın yanlış olduğu gerekçesiyle Pinochet başvurusu yeniden ele alınmıştır. Dava ikinci kez ele alınmakla birlikte mahkeme kararını değiştirmemiştir. Bkz. [1999] 2 All ER 97

²⁵ **Elliot/Quinn**, s.8.

²⁶ **Ingman**, s.5.

²⁷ **Ingman**, s.5.

²⁸ **Ingman**, s.4.

²⁹ Bkz.İlerde Order in Conseil ile ilgili açıklamalar

³⁰ **Ingman**, s.5.

The House of Lords, son başvuru mahkemesi olarak düzenlenmiş olmasına karşın, Constitutional Reform Act 2005 (CRA 2005)) ile daha önce de belirttiğimiz gibi, Birleşik Krallık Supreme Court adı verilen yeni bir mahkeme oluşturulmuştur. Şu an üst mahkeme olan The House of Lords'un yetkileri devam etmektedir ancak, Ekim 2008 den itibaren faaliyete geçmesi beklenen Supreme Court'un oluşumuyla birlikte üst mahkeme olarak mevcut yetkileri bu mahkemeye geçecektir. Supreme Court, İskoçya'daki ceza davaları dışında, Birleşik Krallıkta son başvuru mahkemesi olarak öngörülmektedir.

Supreme Court kral ya da kraliçe tarafından atanan on iki hâkimden oluşmaktadır (CRA 2005 m. 23(2)). Bu sayı anılan maddenin Konsey Düzenlemesi (Order in Council) ile değiştirilerek, artırılması ya da azaltılması mümkündür (CRA 2005 m.23 (3)). Kral ya da kraliçe tarafından, bu hâkimlerden biri mahkeme başkanı ve biri de mahkeme başkan yardımcısı olarak atanır (CRA m. 23(5)). Bu hâkimler dışındaki diğer hâkimler Supreme Court'un temyiz hâkimleri sıfatına sahip olurlar (CRA m.23 (6)).

cc. Temyiz Mahkemesi (The Court of Appeal)

The Court of Appeal temyiz mahkemesidir. İngiliz hukuk sisteminin ikinci üst mahkemesidir. Genellikle Londra'da toplanır. Bu mahkeme hukuk ve ceza bölümlerinden oluşmaktadır. Hukuk bölümüne The Master of the Rolls³¹ başkanlık eder. Ceza bölümünün başkanı ise, Lord Chief Justice'dir. Bu mahkemenin diğer hâkimleri Temyiz Hâkimleri (Lords Justices of Appeal) olarak bilinirler. Mahkeme High Court'tan ve cezai konularda Crown Court'tan gelen başvurulara bakar. Bu mahkemeye diğer mahkemelerden ve "tribunal"lardan da başvuru hakkı bulunmaktadır. Ancak, alt mahkemelerden veya bu mahkemeden başvuruya izin verilmiş olması gerekir.

Court of Appeal' da bir başvuru görüşülürken normal olarak üç hâkim heyet halinde otururlar. Kararlar çoğunlukla verilir. Ancak başvuruya izin talepleri tek bir hâkim tarafından değerlendirilebilir. Court of Appeal'a gelen dava miktarı, House of Lords'a gelen dava miktarından daha fazla olduğu için, Master of the Rolls'un İngiltere'deki en etkin hâkim olduğu ifade edilmektedir³². Her bir bölüm birbirinden bağımsızdır ancak The House of

³¹ Temyiz mahkemesi en yüksek hâkimi

³² "Court of Appeal of England and Wales", <http://en.wikipedia.org>, 22.03.2006

Lords'un kararları her iki bölümü de bağlamaktadır³³. Hukuk bölümü genellikle kendi kararlarıyla da bağlıdır. Ancak bunun üç istisnası bulunmaktadır. Karar ilgili hukuk kuralı dikkate alınmaksızın verilmişse, mahkemenin birbiriyle çelişen iki kararı varsa ve House of Lords kararıyla çelişen bir karar verilmişse önceki karardan dönülebilir³⁴.

Ceza bölümü ise önceki kararlarına uyup uymamakta bir esnekliğe sahiptir. Genel kural olarak Court of Appeal önceki kararlarıyla bağlı olmakla birlikte, ceza bölümü, önceki bir davada hukukun yanlış yorumlanması veya uygulanması söz konusu olduğunda, bu davada vermiş olduğu kararıyla bağlı değildir ve bu karardan ayrılabilir³⁵.

³³ **Elliot/Quinn**, s.9; **Crossman**, s.7.

³⁴ Young v Bristol Aeroplane Co Ltd. Davası:

"Başvuruda bulunan, istihdam eden fabrikada işçiydi. Makinenin parmaklıkla çevrilmesi konusunda, istihdam edenlerin kusuru nedeniyle, çalışırken yaralandığını ileri sürdü. Üç parmağını kaybetmiş 6 ay süreyle işine dönmesi mümkün olmamıştı. Kazadan kısa bir süre sonra, istihdam edenler kendisine her hafta bir miktar para ödemeyi önerdi ve bu teklifi kabul etti; 1925 tarihli İşçilerin Ücret Yasası'na (Workmen's Compensation Act 1925) göre, yapılan ödemeler için alındı makbuzları imzaladı. Bu miktar kendisine işsiz olduğu süre için ödenmişti. Davacı, istihdam edenler aleyhine, yasal görevlerin yerine getirilmemiş olmasından doğan zararlar nedeniyle, bir dava açtı. Hernekadar Workmen's Compensation Act 1925'e göre seçimini kullanmış olduğu kendisine söylenmemiş olsa bile, çünkü seçme hakkının olduğunu bilmiyordu, ancak, yasaya göre, istihdam edenlerin kendisine tazminat olarak yaptığı ödemeyi kabul etmişti. İlk mahkeme, davacı aleyhine olarak, Perkins v Stevenson ve Selwood v Towneley Coal & Fireclay Co. Davalarındaki Court of Appeal'in vermiş olduğu kararlarla bağlı olduğuna karar verdi. Court of Appeal'e yapılan başvuru üzerine, davacı adına (i) Perkins ve Selwood davasındaki kararların House of Lord'un Kinneil Cannel & Coking Coal Co Ltd V Sneddon davasındaki kararı ile çeliştiği; (ii) Perkins ve Selwood davasındaki kararların yanlış olduğu ve Court of Appeal'in ilk kararları ile bağlı olmadığı ileri sürüldü. Başvuru mahkeme heyetinin toplanmasından önce görüşüldü:

Karar: (i) Kinneil davasındaki, Perkins ve Selwood davalarında verilen kararlardan farklı bir nokta ele alınmış olduğu için House of Lords ve Court of Appeal'in kararları arasında bir çelişki yoktu. (ii) Court of Appeal'in hâkimler heyeti mahkemenin herhangi bir bölümünden daha fazla yetkiye sahip değildi (iii) Court of Appeal, sözkonusu davaya bakmaya yetkili ve aynı derecede kaza yetkisine sahip mahkemelerin kararları ile olduğu kadar, kendisinin önceki kararlarıyla da bağlıydı; ancak bunun üç istisnası vardı: Mahkeme (a) kendisine ait çelişkili iki karar arasında seçim yapabilecek (b) açıkça hükümsüz saymayarak, House of Lords'un kararı ile çelişen önceki kararına uymayı reddedebilecek; (c) özensiz olarak verilmiş önceki kararı ile bağlı olmayacaktı." [1944] 2 All ER 293

³⁵ **Crossman**, s.7.

dd. Londra Yüksek Mahkemesi (The High Court of Justice)

The High Court of Justice Londrada'dır ve genellikle High Court olarak bilinir. High Court, 1873 tarihli Yargılama Yasası (Judicature Act 1873) ile oluşturulmuştur³⁶. Bir hukuk mahkemesi almasına rağmen bazı cezai yetkilere de sahiptir. The High Court, Court of Appeal ve Crown Court ile birlikte adli yargının en yüksek mahkemesi olarak görev yapmaktadır. Bu mahkemeye Lord Chief Justice başkanlık eder. Bu mahkeme bazı davalarda ilk derece mahkemesi olarak bazı davalarda ise itiraz ve istinaf mahkemesi olarak görev yapar³⁷. Önemli davalarda en yüksek ilk derece mahkemesidir. Aynı zamanda County Court'tan gelen başvurulara da bakar ve alt mahkemeler ve tribunal'lar üzerinde denetim yetkisine sahiptir. High Court özel hukuk mahkemesi olarak İngiltere ve Galler'deki herhangi bir hukuk davasına bakma yetkisine sahiptir. High Court'ta hakaret ve hukuk davalarından, boşanma ve gemilerle ilgili davalara kadar tüm konular ele alınır.

High Court, Hakimler Kurulu Bölümü (Queens' Bench Division), Aile Bölümü (Family Division) ve Hakkaniyet Bölümü (Chancery Division) olarak üç bölüme ayrılmıştır. Ancak bu üç bölüm bağımsız mahkeme niteliğinde değildir (Supreme Court Act 1981 m.5(5)). Bu üç bölüm arasında uyum sağlanabilmesi için iş bölümüne gidilmiştir.

High Court, Lord Chief Justice, Queen's Bench Division'un başkan yardımcısı, Family Division'un başkanı, Chancery Division'un başkanı, High Court'un Başkanı (Chancellor of the High Court), Kıdemli Mahkeme Başkanı (Senior Presiding Judge) ve yüksek hâkimlerden (puisne judges) oluşur (Supreme Court Act 1981 m.4(1), CRA 2005 ile değişik) Yüksek hâkim atanabilmek için, Supreme Court and Legal Services Act 1990'ın 71. maddesinde belirtildiği gibi, on yıllık High Court tecrübesine sahip olmak veya en az iki yıldan beri meslekten hâkim olmak gerekir (Supreme Court Act 1981 m. 4(1))³⁸. Yüksek hâkimlerin sayısı en fazla 108 olup bu sayı Konsey Kararı (Order in Council)³⁹ ile artırılabilir (Supreme Court Act 1981 m. 4(4))⁴⁰.

³⁶ Ingman, s.19.

³⁷ Yalçınkaya Namık Kemal: İngiliz Hukuku, Ankara, 1981, s.106.

³⁸ Ingman, s.20

³⁹ Türk hukukundaki Kanun Hükmünde Kararnameler gibi.

⁴⁰ Ingman, s.20.

High Court, Court of Appeal ve House of Lords kararlarıyla bağlıdır⁴¹.

Queens' Bench Division (QBD)'a Baş Hakim (Lord Chief Justice) başkanlık eder. 1970 tarihli Adli Yönetim Yasası (The Administration of Justice Act 1970) ile, Queens' Bench Division'ın geleneksel uygulamasına eski Deniz Mahkemeleri ile Ticaret Mahkemesinin yargı yetkileri ilave edilmiştir. QBD sigorta, banka, ticari konularda uzman hâkimlere sahip Ticaret Mahkemesini (Commercial Court), denizde çatmanın sebep olduğu zararlar ve kurtarma ücreti gibi taleplere ilişkin deniz konularıyla ilgili Deniz Mahkemesini (Admiralty Court) de kapsar. Teknik olarak karmaşık konuları içeren High Court davalarına bakmak için 1998 yılında oluşturulan Teknoloji ve Yapı Mahkemesi (Technology and Construction Court) da mevcuttur⁴². Ayrıca, Uygulama Talimatı (Practice Direction) ile 2 Ekim 2000 tarihinde QBD'ın bir bölümü olarak İdare Mahkemesi (Administrative Court) oluşturulmuştur⁴³.

Uygulamada Queens' Bench Division, açıkça High Court'un diğer bölümlerinin yetkili olduğunun belirtilmediği bütün davalarda yetkilidir. Bu mahkemelerin yetkisi haksız fiil davaları, sözleşme ihlalleri ve hukuka aykırı arazi işgali davaları, ticaret davaları ve deniz davalarını kapsar⁴⁴. Bölgesel meclislerin hukuka aykırı olarak verdikleri kararlara karşı da QBD'a gidilir. QBD, Administrative Court vasıtasıyla, alt mahkemeler, tribunal'ler ve bakanlar da dâhil, kamu hizmeti gören kurum ve kişiler üzerinde denetim fonksiyonuna da sahiptir. Administrative Court ile ilgili bu davalar idari yargı denetimi (judicial review) olarak bilinir. Böylece idari denetim yoluyla, Parlamento tarafından verilmiş olan yetkilerin kötüye kullanılması engellenir ve bu kurum ve kişilerce verilen kararların hukuka uygunluğu sağlanmış olur.

Queens' Bench Division aynı zamanda iki ya da üç hâkimden oluşan Danışma Avukatları Disiplin Kurulu (Solicitors' Disciplinary Tribunal)'dan gelen veya kira sözleşmelerinden doğan davalara da bakar⁴⁵.

⁴¹ **Eliot/Quinn**, s.9.

⁴² "High Court", <http://www.bbc.co.uk>, 15.01.2005

⁴³ Practice Direction (QBD: Administrative Court: Establishment) [2000] 1 WLR 1654

⁴⁴ **Met** Pierre, Introduction to the English Legal System, 2002, s.15, <http://www.jm.u-psud.fr>, 07.04.2005

⁴⁵ **Met**, s.15.

Aile Bölümü (Family Division) bir başkan ve 16 alt hâkimden oluşur ve boşanma, ayrılık nafakası, küçüklerin velayeti, nesep, çekişmesiz vasiyet ve tıbbi işlerle ilgili davalara bakar⁴⁶. Bu bölümün kararları yaşam ve ölüme ilişkin tartışmalı kararlar da olabilir⁴⁷. Bu bölüm davalara genellikle tek hâkimli olarak bakar. Bazen Magistrates' Courts ve County Courts'dan gelen aileye ilişkin temyiz davalarına da bakar; bu davalarda iki veya daha fazla hâkim bulunur⁴⁸.

Hakkaniyet Bölümü (Chancery Division), bir başkan ve dört alt hâkimden oluşur. Bu bölümün başkanı Ekim 2005'e kadar Vise-Chancellor olarak bilinmekteydi. Ancak, Constitutional Reform Act 2005'e göre, bu bölümün başkanı Chancellor of the High Court olarak öngörülmüştür. Bu bölüm, terekenin yönetimi, partnershiplerin sona ermesi, ortaklıkların (company) sona ermesi ve tasfiyesi, tröstler, vergi, taşınmazların taksimi ve satımı, sözleşmenin feshi, iflas konuları ve çekişmeli vasiyet konuları ile ilgilidir. Normal olarak ilk derece mahkemesidir, ancak tröst veya iflas davalarıyla ilgili alt derece mahkemelerinden gelen başvuruları da ele alır⁴⁹.

Family Division ve Chancery Division önceki kararlarıyla da bağlı olmasına karşın, cezai konulara ilişkin davalarda Queen's Bench Division, Court of Appeal'in ceza bölümünde olduğu gibi aynı nedenlerle, bu konuda esnekliğe sahip olup önceki kararlarından ayrılabilir⁵⁰.

ee. Krallık Mahkemesi (The Crown Court)

Crown Court'lar⁵¹ 1972 yılından bu yana mevcuttur. Bu mahkemeler ceza davalarındaki artış gözönüne alınarak, iş yükünü azaltmak amacıyla 1971 tarihli Mahkemeler Yasası (Courts Act 1971) ile oluşturulmuştur. İngiltere ve Galler'de değişik merkezlerde bulunurlar.

⁴⁶ **Met**, s.15.

⁴⁷ “Örneğin yapışık ikizlerin ayrılması için, ana babanın onayı olmasa bile, hastaneye izin verebilir; bir kocaya, ciddi şekilde sakat olan karısına, karısının rızası ile, öldürücü iğne yapmasına izin verilmezken, destek makinesine bağlı bir kadının, rızası ile bu makinenin kapatılmasına izin verilebilir. “High Court of Justice”, <http://en.wikipedia.org>, 22.03.2006

⁴⁸ **Met**, s.16.

⁴⁹ **Met**, s.16.

⁵⁰ **Elliot/Quinn**, s.9.

⁵¹ Bu mahkemeler tam olarak karşılığı olmasa bile bizdeki Ağır Ceza Mahkemelerine benzemektedir. Ancak bu mahkemeler sınırlı da olsa hukuk davalarına da bakmaktadır.

Bu mahkemeler ceza kovuşturmasını gerektiren, ciddi suçlara ilişkin davalara bakar. Bu suçlar, adam öldürme, ırza geçme, müessir fiil, çocuk kaçırmaya, suç işlemek için ittifak, hile, silahlı soygun ve Devlet Sırrı Yasası (Official Secrets Act 1989) kapsamındaki suçlardır⁵². Bu suçlar nedeniyle Magistrates Court'a başvurulamaz. Crown Court ilk derece mahkemesidir ancak, Magistrates' Court'tan gelen mahkûmiyet kararlarına karşı da başvuru mahkemesidir. Özellikle Magistrates Court'tan gelen lisans başvuruları olmak üzere, sınırlı olarak hukuk davalarına da bakmaktadır⁵³.

Crown Court da yukarıda belirtilen mahkemeler gibi, Üst Yargı Mahkemesi (Senior Court of Judicature)'inde yer alır. Bu mahkemeye meslekten bir hâkim başkanlık eder. Çok ciddi bir dava söz konusu olduğunda mahkemenin hâkimi, normal olarak High Court'un, Queen's Bench Division'a bağlı hâkimlerinden biri olur. Çok ciddi bir dava söz konusu değilse, hâkimin herhangi bir bölge hâkimi (circuit judge) veya yerel hâkim (recorder) olması mümkündür⁵⁴.

Bu mahkemeler kendinden önce gelen üst mahkemelerin kararlarıyla bağılıdır. Bu mahkemelerin kararları, mahkemede High Court'tan bir hâkim yer alsa bile, bağlayıcı bir emsal karar oluşturmaz; ancak, High Court hâkimleri Crown Court'da yer aldığı anda bu mahkemelerin kararları, bunlara uyma zorunluluğu olmasa da, dikkate değer emsal karar oluşturur⁵⁵. Bu mahkemeler, verdikleri kararlar bağlayıcı olmadığı için kendi vermiş oldukları kararlarla da bağılı değildir⁵⁶.

ff. Alt Mahkemeler

Alt mahkemeler, Sulh Mahkemeleri (Magistrates' Court) ve Yerel Mahkemeler (County Court)'dir. Alt mahkemeler üst derece mahkemesi olan High Court, Court of Appeal ve The House of Lords kararlarıyla bağılıdır. Bu mahkemelerin kararları yayımlanmaz ve hatta dikkate değer olsalar bile, emsal karar oluşturmazlar; Crown Court gibi, bunlar da kendi kararlarıyla bağılı değildir⁵⁷.

⁵² "The Crown Court", <http://www.bbc.co.uk>, 15.01.2005

⁵³ **Ingman**, s.34.

⁵⁴ "The Crown Court", <http://www.bbc.co.uk>, 15.01.2005

⁵⁵ **Elliot/Quinn**, s.10.

⁵⁶ **Elliot/Quinn**, s.10.

⁵⁷ **Elliot/Quinn**, s.10.

aaa. Sulh Makemesi (Magistrates' Court)

Magistrates' Court'lar⁵⁸ Crown Court'un iş yükünü azaltmak amacıyla oluşturulmuştur. Birkaç istisna dışında, tüm ceza kovuşturmaları bu mahkemelerde başlar. Bazı ceza davalarına sadece bu mahkemelerde bakılır. Bu davalardaki suçlar jüri önüne götürülmeyen suçlardır. Bazı suçlara ilişkin davaların ise mutlaka jüri önünde ve Crown Court'ta görülmesi gerekir. Bu tür suçlar resen takibi gereken suçlardır⁵⁹.

Magistrates' Court sınırlı bir hukuk yargılama yetkisine de sahiptir. Bunlar, lisans, anlaşmalı boşanma ve ayrılık, reşit olmayan çocuk ve gençlerin korunmasına ilişkindir.

Bu mahkemelerin hâkimleri resen sulh hâkimi sayılırlar (Courts Act 2003 m.25). Bu hâkimler meslekten olabileceği gibi meslek dışından da olabilir⁶⁰. Meslekten olmayan hâkimlere ilaveten Londra ve bazı büyük şehirlerde tek başına, meslekten olmayan hâkimler kuruluyla aynı yargılamayı yapan, meslekten hâkimler bulunmaktadır (Courts Acts 2003 m.26). Bunlar tam gün olarak görev yaparlar. Lord Chancellor'un önerisiyle, 1990 tarihli Mahkemeler ve Hukuki Hizmetler Yasası (Courts and Legal Services Act 1990) m.71'de belirtilen yedi yıllık tecrübeye sahip kişiler arasından, kraliçe tarafından atanırlar (Courts Act 2003 m.22(1)). Bu hâkimler aynı zamanda belirli amaçlarla Crown Court'ta da hâkimlik yaparlar (Courts Act 2003 m.65) ve yalnızca yetersizlik veya yolsuzluk nedeniyle, Lord Chief Justice'nin uygun görmesiyle Lord Chancellor tarafından görevden alınabilirler (Courts Act 2003 m.22(5)).

bbb. Yerel Mahkeme (County Court)

County Court'lar, High Court'un iş yükünü azaltmak ve davacılara daha az masraflı ve hızlı yerel adalet sağlamak için oluşturulmuşlardır. Genellikle hukuk davaları için ilk derece mahkemesidir. 1990 tarihli Mahkemeler ve Hukuki Hizmetler Yasası (The Courts and Legal Services Act 1990)⁶¹ High Court ve County Courts arasındaki işbölümünü düzenlemektedir. County

⁵⁸ Bu mahkemeler bizdeki sulh mahkemelerine benzemektedir.

⁵⁹ English Court System, Eurolegal Service, <http://eurolegal.org>, 18.01.2005

⁶⁰ Ingman, s.47.

⁶¹ The Courts and Legal Services Act 1990 <http://www.legislation.hmso.gov.uk>, 15.01.2005

Court ve High Court'daki yargılama usulü ise, Hukuk Yargılama Kuralları (The Civil Procedure Rules) ile düzenlenmiştir⁶².

İngiltere ve Galler (Wales)'de yaklaşık 220 County Court bulunmaktadır ve her biri, bu mahkemelerin iki ya da daha fazlasında görev yapan 610 hâkim vardır⁶³.

County Court'larda jürisiz ceza yargılaması ve hukuk yargılaması mümkün olup; bu mahkemeler yargılaması mümkün olan suçların yargılama şeklini de belirlerler. County Court'daki yargılama, sözleşmeler, haksız fiil, hakkaniyet (equity) konuları (teminat, ipotek vs.), arazinin geri alınması, iflas, vesayet, şirket tasfiyeleri, aynı zamanda evlat edinmenin denetimi, kira sınırlamaları, kiralama-satın alma, kiracı-kiralayan vb. konulara ilişkindir. 1967 tarihli Evlilikle İlgili Davalar Yasası (Matrimonial Causes Act 1967) County Court'a sınırlı olarak boşanmayla ilgili yargılama yetkisi vermiştir⁶⁴. Bu mahkemenin kararlarına karşı Court of Appeal'a başvurulabilir.

gg. Diğer Mahkemeler

İngiliz yargı sistemi içinde, yukarıda belirtilen temel mahkemeler dışında, başka mahkemeler de yer alır. Ölüm Olaylarını Soruşturma Mahkemesi (Coroners' Court), Kilise Mahkemesi (Ecclesiastical Court), Askeri Mahkeme (Courts Martial) örnek olarak sayılabilir. Bu mahkemelerden Coroners' Court ve Ecclesiastical Court'tan kısaca bahsedeceğiz.

aaa. Ölüm Olaylarını Soruşturma Mahkemesi (Coroners Court)

Bu mahkeme öldürülen veya doğal olmayan veya bilinmeyen nedenlerle ya da ceza evinde ölen kişilerin resmi soruşturmasını yapar. Bu mahkemedeki soruşturmalar, bütün ceza davalarının Magistrates' Court'da başlayacağı kuralının tek istisnasıdır. Mahkeme kimin öldürdüğüne karar verdiğinde, bu kişinin yargılanmasını isteyebilir. Bu açıdan, mahkeme, Magistrates' Court'un hazırlık tahkikatına benzemektedir⁶⁵.

⁶² English Court System, Eurolegal Service, <http://eurolegal.org>, 18.01.2005

⁶³ **Ingman**, s.36.

⁶⁴ **Met**, s.17.

⁶⁵ The hunger site, "Criminal Courts", <http://www.sixthform.info>, 18.02.2003

bbb. Kilise Mahkemesi (Ecclesiastical Court)

İngiltere din adamları bir zamanlar evlenme ve boşanma hukuku, vasiyet vb. konularda yetki sahibi bulunuyordu. Ancak günümüzde, kilise malvarlığı ve din adamlarına ilişkin konularda karar verme yetkisi Ecclesiastical Court'a ait bulunmaktadır⁶⁶.

hh. Tribunal'ler

İngiliz yargı sistemi içerisinde, vergi, göçmenlik, akıl sağlığı, iş, emlak gibi çeşitli konularla ilgili birçok "tribunal" bulunmaktadır. Tribunal'lerdeki usul diğer mahkemelere göre daha az merasime tabidir. Tribunal'in üyeleri doktorlar gibi, hukukçu olmayan bir uzman veya herhangi biri olabilir. Ancak başkanın hemen hemen her zaman hukuki yetkiye sahip olması gerekir⁶⁷. Tribunal'in türüne göre, bir "tribunal"den verilen bir karara karşı daha üst bir "tribunal"e, High Court'a veya Court of Appeal'a başvurulabilir⁶⁸.

Court ve tribunal arasındaki fark çoğunlukla belirsizdir. Her mahkeme (court) bir tribunal olmasına karşın, her tribunal, mahkeme değildir⁶⁹. İş Mahkemesi (Employment Tribunal) bir mahkeme olmasına karşın, matrah tesbit kurulu (local valuation court) bir mahkeme değildir⁷⁰. İş Mahkemesi (Employment Tribunal) yargılama süreci kayıt altına alınan bir alt mahkemedir. Çoğunlukla bir tribunal'dan özel bir mahkemeye veya özellikle oluşturulan istinaf mahkemesine (appellate tribunal) başvuru hakkı bulunmaktadır. İngiliz yargı sisteminde yer alan uzman mahkemelere örnek olarak, İş Mahkemesi (Employment Tribunal), İş İstinaf Mahkemesi (Employment Appeal Tribunal), Kira Tespit Mahkemesi (Leasehold Valuation Tribunal), Emlak Mahkemesi (Lands Tribunal), KDV ve Vergiler Mahkemesi (VAT and Duties Tribunal) verilebilir⁷¹.

c. Dava İsimleri

İngiliz mahkemelerinde, açılan her davaya bir isim verilir. Dava isimleri genellikle davanın taraflarının isimlerinden oluşur. Her bir tarafta birden fazla

⁶⁶ "Courts of England and Wales", <http://en.wikipedia.org>, 22.03.2006

⁶⁷ "Organization of Justice- England & Wales", <http://europa.eu.int> 25.03.2005

⁶⁸ "Organization of Justice- England & Wales", <http://europa.eu.int> 25.03.2005

⁶⁹ **Ingman**, s.2.

⁷⁰ **Ingman**, s.2.

⁷¹ "Courts of England and Wales", <http://en.wikipedia.org>, 22.03.2006

davalı ya da davacı bulunuyorsa, dava isimlerinin bir davacı ve bir davalı isminden oluşması yaygındır.

aa. Ceza Davası İsimleri

Bay Benjamin, Bayan Walker'ı yaralamıştır. Bu durumda bir kamu davası söz konusu olacaksa, dava R v Benjamin olarak isimlendirilir. R harfi, karar aşamasında başta kral ya da kraliçenin bulunmasına göre, latince Rex (Kral) veya Regina (Kraliçe) sözcüğünü karşılamak üzere kullanılmaktadır. Bazen bu Latince sözcükler kısaltma yapılmaksızın da kullanılır. Örneğin bugün açılmış olan bir kamu davasından söz ediyorsak, kraliçe başta olduğu için dava, Regina v Benjamin olarak isimlendirilir⁷².

İki taraf ismi arasındaki “v” aleyhine anlamındaki “versus” sözcüğünün kısaltmasıdır. R versus Benjamin olarak isimlendirilen bir davadan söz ediyorsak, Kamu davası olarak kral ya da kraliçe tarafından Bay Benjamin aleyhine açılmış bir dava söz konusudur.

Benjamin'in reşit olmaması halinde, mahkeme küçüğün kimliğini kamuya açıklamaz ve dava onun açık adı kullanılmaksızın R v B olarak isimlendirilir.

Bazen ceza davaları devletin hukuk görevlilerince açılır. Eğer bir dava Attorney-General⁷³ tarafından Bay Benjamin'e karşı açılmış olursa dava, A-G v Benjamin olarak isimlendirilir. Dava Director of Public⁷⁴ tarafından açılırsa bu kez dava DPP v Benjamin olarak isimlendirilir.

Bayan Brown, Bay Walker'a karşı bir suç işlemiş ancak, kamu davası söz konusu değilse, bu durumda dava Walker v Brown olarak isimlendirilir.

bb. Hukuk Davası İsimleri

İki kişi arasında bir hukuk davası söz konusu ise, örneğin Bayan Black bir alacak nedeniyle Bay Walker ile bir anlaşmazlığa düşer ve Bay Walker'a karşı bir dava açarsa, davanın adı Black v Walker olacaktır. Bu isimli bir dava Black versus Walker olarak ifade edildiği gibi, daha çok, Black ve Walker (Black and Walker veya Black & Walker) olarak da ifade edilir.

⁷² Bu tür bir dava ABD'de açılmış ise, örneğin Gilbert aleyhine bir kamu davası açılmış ise, dava State v Gilbert veya United States v Gilbert olarak isimlendirilecektir. Gilbert devlet aleyhine bir dava açmış ise bu dava da Gilbert v State olarak isimlendirilecektir.

⁷³ Kraliyetin en üst hukukçusu

⁷⁴ Türk hukukundaki savcı gibi

Davanın ilk kez açıldığı mahkemede, ilk isim davayı açan tarafı (davacıyı); ikinci isim ise, aleyhine dava açılan kişiyi (davalıyı) belirtmek için kullanılır. İlk mahkemenin kararına karşı bir temyiz söz konusu olduğunda, ilk isim temyiz edeni ikinci isim ise, ister davacı ister davalı olsun, diğer tarafı belirtmek için kullanılır.

Belirli aile veya malvarlığı davalarında biraz farklı format kullanılabilir. Örneğin, Bayan Walker'in oğlu David Walker'in vesayet altına alınması gerekiyor. Açılacak dava, Re Walker veya In Re Walker olarak isimlendirilebilir. "Re" Latince olup, "ilgili" anlamındadır. Re Walker gerçekte "David Walker ile ilgili" anlamına gelmektedir.

Hukuk davalarında da bazen tarafların adının kamuya açıklanması sakıncalı görüldüğünde tarafların tam adı yerine kısaltma kullanılır. Bayan Newman'ın eşi Bay Newman aleyhine açtığı davada tarafların adının kamuya açıklanması sakıncalı bulunduğu bu dava, N v N olarak isimlendirilecektir⁷⁵.

B. Yazılı Kurallar (Legislation)

Yazılı hukuk (statute law) Parlamento tarafından oluşturulur. Parlamento House of Common (Avam Kamarası), House of Lords (Lordlar Kamarası) ve Kral veya Kraliçeden oluşur. Britanya'da Parlamento'nun kesin bir üstünlüğü vardır. Diğer bir ifade ile Parlamento tarafından oluşturulan hukuk kuralları diğer hukuk kaynaklarının üzerinde bir önceliğe sahiptir. Avrupa hukuku bir yana bırakılırsa, Parlamento, istediği bir yasayı kabul edebilir veya yürürlükten kaldırabilir. Mahkemeler Parlamento'nun çıkardığı hukuk kurallarına uymak zorundadırlar.

a. Yasalar

Yasalar öncelikle, yasa projesi (bill) olarak hazırlanırlar. Yasa projelerinin büyük bir çoğunluğu hükümet tarafından parlamentoya gönderilir. Bir projenin yasalaşabilmesi için parlamento tarafından kabul edilmesi gerekir.

Üç çeşit yasa projesi söz konusudur. "Public Bill", "Private Members' Bill" ve "Private Bills". Public Bill hükümet tarafından hazırlanır. Private Members' Bills, House of Lords veya House of Common'un hükümette yer

⁷⁵ Evlilik içi tecavüzü suç sayan R v R - (rape:marital exemption) [1991] 4 All ER 481, HL davasında olduğu gibi

almayan bir üyesi tarafından hazırlanır ve önerilir. Private Bills ise, genellikle bölgesel otoriteler, kamu kuruluşları veya büyük kamuya açık ortaklıklar tarafından önerilir.

Hazırlanan yasa projesi, ilk toplantı olarak isimlendirilen aşamada, isim olarak belirtilmek suretiyle House of Common'a sunulur. İkinci toplantıda, öneriler tartışılır ve gerekiyorsa değişiklik yapılır. Yasama sürecine geçilip geçilmeyeceği konusunda oylamaya sunulur. Daha sonra detaylı bir inceleme yapacak olan House of Common'ın bir komitesine gönderilir. Bu komite yaptığı inceleme sonucunda yasa projesini, herhangi bir değişiklik önerisi var ise bu konuda oylama yaparak, düzenleyeceği bir raporla House of Lords'a geri gönderir. Yasa projesi üzerinde, House of Lords tarafından herhangi bir değişiklik yapılmaz ise, son karar için House of Common'a gönderilir. House of Lords ve House of Common aynı fikirde değilseler yasa projesi kabul edilmiş olmaz. House of Common ve House of Lords proje üzerinde aynı fikirde iseler, bu proje krallığın onayına sunulur. Krallığın House of Lords ve House of Common tarafından kabul edilen bir yasa projesini onaylamaması da mümkündür ancak, uygulamada Krallık her zaman bu onayı vermektedir.

Yasa projesi parlamento tarafından kabul edildiğinde, başka bir yasa tarafından değiştirilmedikçe ve ortadan kaldırılmadıkça yürürlükte kalır.

Parlamentonun yasama önceliği nedeniyle, mahkemelerin parlamentonun kabul ettiği bir yasanın geçerliliğini sorgulaması olanaksızdır. Bunun iki istisnası vardır. Mahkemeler, herhangi bir yasa Avrupa Topluluğu hukuku ile çelişiyorsa ve bir yasanın 1998 tarihli İnsan Hakları Yasası ile çeliştiği High Court ve üzerindeki bir yüksek mahkemece açıklanmışsa, bu yasayı uygulamaktan kaçınabilir⁷⁶.

b. Diğer Yazılı Kurallar (Delegated Legislation)

Çoğunlukla Parlamento tarafından kabul edilen yazılı kurallar genel çerçeveyi çizer ve bunların detaylarının düzenlenmesi Özel Konseye (Privy Council)⁷⁷, Bakanlıklara, bölgesel otoritelere, belirli profesyonel organlara, belirli düzenleyici otoritelere, İskoçya ve Galler parlamentolarına bırakıla-

⁷⁶ Crossman, s.7.

⁷⁷ Privy Council, İngiliz Krallığı'na danışmanlık eden bir organdır. Önceleri bu konsey yetkili bir kurum olmasına karşın günümüzde, yetkilerinin çoğu bu konseyin komitelelerinden biri olan Kabine (Cabinet) tarafından kullanılmaktadır.

bilir⁷⁸. Bu tür düzenlemeler Enabling Act (Verilen Yetkiye Dayanan Yasa) olarak bilinir⁷⁹. Bu düzenlemeler dört şekilde olabilir:

Bakanlıklar tarafından hazırlanan “Statutory Instruments”, Bölgesel otoritelerce ve kamu tüzel kişilerin hazırlanan “By-Laws”, hükümet tarafından acele işlerde hazırlanan “Orders in Council” adını alır. Bu sonuncular, ilgili bakanlık tarafından hazırlanır, Özel Konsey (Privy Council) tarafından onaylanır ve Kraliçe tarafından da imzalanır⁸⁰. Uygulama ve usule ilişkin olarak Mahkeme Kuralları Komitelerince hazırlananlar ise mahkeme kuralları (rules of court) adını alır. Bu komitelere örnek olarak şunlar verilebilir: 2003 tarihli Mahkemeler Yasası (Courts Act 2003) ile değiştirilmiş 1997 tarihli Medeni Usul Yasası (Civil Procedure Act 1997) ile oluşturulan Medeni Usul Kuralları Komitesi (Civil Procedure Rule Committee); Crown Court Rule Commite yerine geçmek üzere Courts Act 2003 ile oluşturulan, Ceza Usul Kuralları Komitesi (Criminal Procedure Rule Committee)⁸¹; ve Family Proceeding Rule Committee’nin yerine Courts Act 2003 ile oluşturulan Family Procedure Rule Committee⁸².

C. Avrupa Topluluğu Hukuku

Birleşik Krallık Avrupa Ekonomik Topluluğu’na (şimdiki Avrupa Topluluğu) 1973 yılında katılmıştır. Bu tarihten beri de Avrupa Topluluğu hukukuna uyum için kendi iç hukukunda gerekli düzenlemeleri yapmaktadır. Avrupa hukuku ile ilgili konularda Avrupa Adalet Mahkemesi’nin kararlarını tanımaktadır. Birleşik Krallık mahkemelerinde hâkimler, Avrupa Topluluğu anlaşmalarını, Avrupa Topluluğu Resmi Gazatesi’ni ve Avrupa Adalet Mahkemesi kararlarını res’en dikkate almak zorundadırlar (1972 tarihli Avrupa Topluluğu Anlaşması, m. 3(2)). Bu nedenle Avrupa Birliği’nin hukuk kaynakları Birleşik Krallık hukuk kaynakları içinde yer alır.

Avrupa Topluluğu hukukunu, 1957 tarihli Roma Anlaşması (Treaty of Rome)⁸³, Avrupa Topluluğu mevzuatı ve Avrupa Adalet Mahkemesi’nin kararları olarak üçe ayırabiliriz.

⁷⁸ Crossman, s.7.

⁷⁹ Elliot/Quinn, s.51.

⁸⁰ Elliot/Quinn, s.51.

⁸¹ Bu komitenin yetkisi Court of Appeal (ceza bölümü), Crown Court ve Magistrates’ Court’lardaki ceza usulüne kadar uzanmaktadır.

⁸² Ingman, s.257.

⁸³ Değişiklik ve tamamlayıcı anlaşmalarıyla birlikte

Avrupa Topluluğu hukukunun temel kaynağı 1957 tarihli Roma Anlaşmasıdır.

Avrupa Topluluğu mevzuatı, Tüzükler (Regulation), Yönergeler (Directive) ve Kararlar (Decision)'dir.

Tüzükler, 1957 tarihli Roma Anlaşmasına göre yetkili olan Avrupa Komisyonu tarafından önerilmekte ve Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilmektedir. Tüzükler genel bir kapsama sahip olup, tüm yönleriyle bağlayıcıdır ve üye devletlerde doğrudan uygulanırlar.

Yönergeler, şekil ve yönetime ilişkin yetkiyi ulusal otoriteye bırakır ancak, varılacak sonuçlar açısından bağlayıcıdır. Üye ülkelerde kendiliğinden hukuk kuralı haline gelen tüzüklerin aksine, bir yönerge genellikle üye ülkelerin kendi iç hukukları ile bütünleştirmek için gerekli olan uyarlamaların yapılabilmesi için, kendi hukuklarında kabul etmek zorunda oldukları prensipler bütünüdür. Yönergeler, tamamlanmış ve kabul edilmiş olmaları koşuluyla bağlayıcıdır. Bazı sınırlı durumlarda, üye ülkelerin iç hukuklarında doğrudan bir etkiye de sahiptirler; ancak devletler dışındaki diğer kişilere karşı, yerine getirilmemiş yönerge hükümlerine dayanılmaz⁸⁴. Üye bir devlet öngörülen süre içerisinde kabul edilmiş yönerge hükümlerinin gereğini yerine getirmese, sürenin sonunda yönerge hükümleri üye ülke için bağlayıcı hale gelir ve üye ülkelerin ulusal mahkemelerinde yönerge hükümleri uygulanır.

Avrupa Topluluğu Yönergeleri kapsamında bulunan bir dava, ulusal mahkemelerin önüne geldiğinde, ulusal yasaların bu yönergelerin lafzına ve amacına göre yorumlanması gerektiği kabul edilmektedir⁸⁵. Yönergenin düzenlediği alana ilişkin tüm ulusal kuralların yönergeye uygun yorumlanması ilkesi, İngiliz yargısı tarafından da tanınmaktadır⁸⁶.

Kararlar, tüzükler gibi emredici nitelikte genel bir norm değildir. Belli konularla sınırlı belli kişi veya devletlere yönelik normlardır. Yönelindiği kişiler açısından tüm yönleriyle bağlayıcıdır.

⁸⁴ Karelle v Grek Minister of Industry, Energy and Teknology (davalar C-19/90 ve C-20/90) (1991) ECR-2691 ve Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklisias v Greece (dava C-381) (1992) ECR-I-2111 davalarında ortaklıklar hukuku alanındaki 2. yönerge hükümlerinin kesin ve doğrudan uygulanabilir olduğuna karar verilmiştir., <http://www.europa.eu.int>, 16.03.2005

⁸⁵ Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA (dava C-106/89) (1990) ECR I-4135 davası, <http://www.europa.eu.int>, 16.03.2005

⁸⁶ **Tekinalp Gülören/Tekinalp Ünal**: Avrupa Birliği Hukuku, İstanbul, 2000, s.158.

Avrupa Adalet Mahkemesi kararları topluluk hukukunun kaynakları arasında önemli bir yere sahiptir. Avrupa Adalet mahkemesi kararları tüm İngiliz mahkemelerini bağlamaktadır.

3. Avukatlar

Birleşik Krallıkta, İngiltere ve Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda olmak üzere üç farklı yargılama bulunmaktadır. Bu nedenle bu bölgelerde hukukçuluk meslekleri farklılık göstermektedir. Burada sadece İngiliz hukukuna değinilecektir. İngiliz hukukunda (İngiltere ve Galler), hukukçuluk mesleği iki dala ayrılmaktadır. Danışma avukatları (solicitor) ve dava avukatları (barrister).

A. Danışma Avukatları (Solicitor)

“Solicitor”lar İngiliz hukuk sisteminin genel uygulamacısıdır. Hukuki bir danışmaya gerek duyulduğunda, ilk önce “solicitor”lara başvurulur. Mahkemede savunma için birine gerek duyulursa ya da hukukun ilgili alanlarında solicitor yeterli özel bilgiye sahip değilse, solicitor daha fazla bilgi almak için veya savunmayı üstlenmesi için bir barrister talep eder⁸⁷.

Birçok solicitor bir partnership’te birlikte çalışırlar. Stajlarının bir yılı bir hukuk fakültesinde geçer. Stajın iki yılı ise ücretli olarak yerleştirildikleri solicitor bürosunda geçer ve her yıl eğitimlerinin asgari bir bölümü mesleki bir eğitimden oluşur⁸⁸.

B. Duruşma Avukatları (Barrister)

Barrister’ler İngiliz hukuk sisteminin danışmanlarıdır. Appeal Court ve High Courts’taki birçok davaya bakmaya sadece bunlar yetkilidir. Birçoğu ceza, aile ve kişisel zarar gibi hukukun özel alanlarında uzmanlaşmıştır. Bir barrister’e danışmak için öncelikle bir solicitor’a gidilmesi gerekir. Çünkü sınırlı durumlar dışında, bir barrister’in meslekten olmayan müvekillere doğrudan yardımda bulunma yetkisi yoktur⁸⁹.

Tüm barrister’ler tek başlarına danışmanlık yapabilir. Ancak, masrafları ve olanakları paylaşmak için bir araya gelirler. Barristerlerin bu yolla bir

⁸⁷ The English Legal System, <http://www.niknicol.co.uk>, 16.03.2005

⁸⁸ The English Legal System, <http://www.niknicol.co.uk>, 16.03.2005

⁸⁹ The English Legal System, <http://www.niknicol.co.uk>, 16.03.2005

araya geldikleri yerlere baro denir. Stajlarının bir yılı baroda veya onaylanmış bir diğer kursta, bir yılı ise ücretli olarak yerleştirildikleri barrister yanında geçer ve her yıl eğitimlerinin asgari bir bölümü mesleki bir eğitimden oluşur⁹⁰.

II. TİCARİ YARGI SİSTEMİ

İngiliz hukukunda High Court ve County Court sistemi içerisinde ticaret ve ortaklıklar hukuku konuları ile ilgili olarak oluşturulmuş, birçok uzmanlaşmış daire bulunmaktadır. Bunlar, High Court'un bölümlerinden biri olan Chancery Division içinde yer alan, Ortaklıklar Mahkemesi (Companies Court) ve Patent Mahkemesi (Patents Court); Queen's Bench Division içinde yer alan Ticaret Mahkemesi (Commercial Court), Deniz Mahkemesi (Admiralty Court), Teknoloji ve Yapı Mahkemesi (Technology and Construction Court) ve High Court içinde yer almayan Kartel Mahkemesi (Restrictive Practices Court)'dir. Ayrıca Conty Court'larda görülmesi gereken ticari davalar için, bu konularda uzmanlaşmış özel County Court'lar oluşturulmuştur.

1. Ortaklıklar Mahkemesi (Companies Court)

Bu mahkeme High Court'un Chancery Division'un dairelerinden biridir. 1986 tarihli İflas Yasası (Insolvency Act 1986) ve Ortaklıklar Yasalarında (Company Act) düzenlenen, ortaklıkların zorunlu tasfiyesi ve diğer konularla ilgili davalara ilk derece mahkemesi olarak bakar. Örneğin, ticaret siciline tescil ile kurulan bir ortaklık sermaye azaltmak istediğinde bu mahkemenin onayını almak zorundadır⁹¹. Aynı şekilde 1986 tarihli Ortaklık Yöneticiliğinin Yasaklanması Yasası (Company Directors Disqualifications Act 1986)'ya göre, ortaklık (company) yönetimi, tasfiye memurları ile ilgili davalarla da bu mahkeme ilgilenmektedir⁹². Bu davaların büyük bir bölümü'ne Londra'da bakılmaktadır ancak, Londrada'ki Companies Court ile aynı yetkilere sahip, Birmingham, Bristol, Cardiff, Leeds, Liverpool, Manchester, Newcastle-upon-Tyne ve Preston'da olmak üzere, sekiz adet yetkili yerel mahkeme bulunmaktadır⁹³.

⁹⁰ The English Legal System <http://www.niknicol.co.uk>, 16.03.2005

⁹¹ Partington, s.185.

⁹² "High Court-Chancery Division", <http://www.dca.gov.uk>, 16.03.2005

⁹³ "High Court-Chancery Division", <http://www.dca.gov.uk>, 16.03.2005

2. Patent Mahkemesi (Patents Court)

Bu mahkeme de, Chancery Division içerisinde özel bir daire olarak öngörülmüştür. Bu bölüm içerisinde bir ya da birden fazla hâkim, Patent, Desen ve Markalar Denetmeni (Comptroller-General of Patents, Designs and Trade Marks)'nin belirli kararları aleyhine yapılan başvurulara bakar (Patents Act 1977 m. 97(1), (2)).

Patents Court ilk kez 1978'de Chancery Division'un içinde, Patent İstinaf Mahkemesi (Patent Appeal Tribunal)'nin fonksiyonlarını üstlenmek üzere oluşturulmuştur⁹⁴. Supreme Court Act 1981 m. 6(1) gereğince, Patents Court, Chancery Division'un bir bölümüdür. Sürekli olarak patent mahkemesinde bulunacak en az bir hâkim patent hâkimi olarak atanır ve birkaç chancery hâkimi de patent davalarına bakmakla görevlendirilebilir⁹⁵. Patent mahkemesinin hâkimleri, Lord Chancellor'a danışılarak, Lord Chief Justice tarafından atanan High Court'un hâkimleridir (Supreme Courts Act 1981, m.6(2)). Patents Court'a teknik danışmanlar da yardımcı olmaktadır (Supreme Court Act 1981, m.70(3)).

Bu mahkemeler adından anlaşıldığının aksine sadece patent konularıyla değil, fikri mülkiyetin diğer konularıyla da ilgilenmektedir. Örneğin bu mahkemede marka, tasarım, vb. konulardaki anlaşmazlıklara da bakılmaktadır.

Ayrıca bu özel mahkeme dışında, County Court tarafından bakılması uygun görülen patentle ilgili davalara, özel olarak oluşturulmuş Patents County Court'da bakılmaktadır (Patent Act 1977 m.130 (1), Copyright, Design and Patents Act 1988 m. 287 (1),(2)). Copyright, Design and Patents Act 1988 m. 287'e göre, Lord Chancellor, Lord Chief Justice'in onayıyla herhangi bir County Court'u patent mahkemesi olarak görevlendirebilir ve bu mahkemeye özel yargılama yetkisi verilebilir. Patentle ilgili davalardaki süreç çok karmaşık ve hantal hale gelmiş; zaman kaybı ve bu tür davalarda usule ilişkin hususların çokluğu, basit patent meselelerinin ertelenmesine ve kapanmasına neden olmuştur. Sonuçta taraflar yargılama sürecini yavaş bulmuşlardır. Bu ve diğer nedenlerle, 1988 tarihli Telif Hakkı, Tasarım ve Patentler Yasası (Copyright, Design and Patents Act)'nin 287. maddesi ile Patent County Court

⁹⁴ **Ingman**, s.25.

⁹⁵ **Pegram** John P.: "Should There Be a U.S.Trial Court With Spelcialization In Patent Litigation ?", Journal of the Patent and Trademark Office Society, Volume 82, No.11, November 2000, s.774.

oluşturulmuştur⁹⁶. Patents County Court Birleşik Krallık County Court sisteminin bir parçasıdır; bu mahkemelerin Country Court olarak isimlendirilmiş olmasının nedeni, yapısal olarak County Court sistemi içerisinde yer almalarından kaynaklanmaktadır ve High Court'un tabi olduğundan farklı kurallar ve uygulamalara tabidir. Bu mahkemeler büyük ölçüde County Court mahkemeleri için öngörülmuş kurallara tabidir, ancak County Court'la ilgili anlaşmazlık miktarı ve coğrafi sınırlamalar, bu mahkemeler için söz konusu değildir⁹⁷. Patent County Court İngiltere ve Galler'in tamamında yargılama yetkisine sahiptir (Copyright Designs and Patents Act, 1988 m. 287-292).

Patent Court ve Patent County Court'tan , Court of Appeal'a başvuru yapılabilir. Bundan başka House of Lords ve Court of Appel'in onayı ile House of Lords'a başvurmak da mümkündür⁹⁸.

3. Ticaret Mahkemesi (Commercial Court)

Commercial Court, Queen's Bench Division'un bir dairesi olarak 1971 yılında oluşturulmuştur. Commercial Court'un hakimleri, Lord Chancellor'la görüşülerek Lord Chief Justice tarafından atanan High Court'un yardımcı hakimleridir (Supreme Court Act 1981, m.6(2)) ve genellikle ticari konularda özel bilgi ve deneyime sahiptirler.

Bu mahkeme, Londra, Liverpool ve Manchester'de bulunan özel Ticaret Listesi (Commercial List)'nde yer alan davalara bakar. Ayrı bir Commercial Court olarak yasa ile oluşturulan bu mahkemede görülecek davalar "Commercial List"te 1971 yılından beri yer almaktadır; ancak, "Commercial List" 1895 yılından bu yana mevcuttur⁹⁹. Bu mahkemede görülen davalar, ticari sözleşmeler, bankacılık ve sigortacılık anlaşmazlıkları; kıymetli evrak ve çarter parti (charter party) benzeri ticari senetlerin oluşturulması, uluslararası kredi, uçaklara ilişkin sözleşmeler, tahkim uygulaması ve tahkimden doğan anlaşmazlıklar, ticari malların alım ve satımı ile ilgilidir. Bu mahkeme de Deniz mahkemesinde olduğu gibi gemilere ilişkin davalara da

⁹⁶ **Rackham** A.C.: "The Patents County Court in the United Kingdom", Journal of the Patent and Trademark Office Society, Volume 74, No.6, June, 1992, s.445.

⁹⁷ **Pegram** John B.: "Should The U.S.Court of International Trade Be Given Patent Jurisdiction Concurrent With That of District Courts?", Houston Law Review, Volume.32, 1995-1996, s.104.

⁹⁸ **Pegram**, "Should There Be a U.S.Trial...", s.774.

⁹⁹ **Ingman**, s.20.

bakılmaktadır ancak, bunlar daha çok gemilerle ilgili sözleşmelere ilişkin konulardır.

Bu mahkemeye uluslararası ticari anlaşmazlıkların çözümü için de sıkça başvurulmaktadır. Ancak böyle olmasına karşın bu mahkeme ulusal bir mahkeme olup uluslararası mahkeme niteliğine sahip değildir¹⁰⁰. Bu mahkemenin ulusal ve uluslararası ticari anlaşmazlıklarda tercih ediliyor olması, doğal olarak iş yükünün artmasına neden olmuştur¹⁰¹.

Bu mahkemelerin kararları, ticari konularda, içtihat hukukunun (case law) önemli bir bölümü ve başvuru kaynağıdır. Bu mahkemelerde basit ve hızlı bir yargılama söz konusudur. Normal olarak kabulü mümkün olmayan kanıtların kabulü için, tarafların onayıyla katı kanıt kuralları esnetilebilmektedir. Ayrıca belgeye dayalı kanıtlara dayanıldığı için zaman ve para kaybı önlenmektedir¹⁰². Taraflar, özel konuların ve anlaşmazlıkların olası çözüm

¹⁰⁰ Amin Rasheed Shipping Corp. v Kuwait Insurance Co. Davası: “İngiliz deniz politikasıyla ilgili standartların dünya sigorta piyasasında yaygın olarak kullanılıyor olması, bunu herhangi bir hukuk sisteminden bağımsız uluslararası veya ortak bir sözleşme haline getirmez. Keza, anlaşmazlıkların çözümü için, birçok yabancı hukuki anlaşmazlıklarda, tarafların isteği ile, Londra’daki Ticaret mahkemesine başvuruluyor olması da, bu mahkemeyi uluslararası mahkeme yapmaz, mahkeme İngiltere’nin ulusal mahkemesidir.” [1983] 2 All ER 884, HL

¹⁰¹ Barclays Bank plc v Barmister and another ve Pryke and other v Gibbs Hartley Cooper Ltd. davalarıyla ilgili davaların hızlı görülebilmesi için High Court’un bir bölümünden diğer bölümüne nakli ile ilgili ara taleplerine (bu talepler reddedilmiştir) ilişkin Court of Appeal hakimi John Donaldson’un düşünceleri: “Çok geniş kavramlar içerisinde, davanın görülmesinin gecikmesi (a) davaların sayısı (b) bunların ağırlığı (c) hakimlerin ve mahkeme salonları gibi yardımcı kaynakların varlığı ile saptanabilir. High Court’un, az ya da çok su geçirmez bölgeler yaratan, bölümlü yapısı nedeniyle, bu faktörlerin karşılıklı etkileşimlerinin, bir bölümdeki davalara diğer bölümlerden daha hızlı bakılmasına neden olması kaçınılmazdır. Şu an, davalara Chancery Division’da Queen’s Bench Division’dan ve Queen’s Bench Division’ın genel listesindekilere de Commercial Court’tan daha hızlı bakılmaktadır. Bu her zamanki durum değildi. Sadece birkaç yıl önce, uzun süreli gecikmeler Chancery Division’daydı ve Commercial Court’da çok daha azdı.

Commercial Court, tabii ki özel bir sorun. Bu mahkemenin varlık sebebi, ulusal ve uluslararası ticareti destekleyen hızlı ve uzmanlık hizmeti sağlamasıdır. Son zamanlara kadar ve 90 yıllık bir sürenin üzerinde, üst derece başarıya sahip olmuştur ancak, kendi başarısının sonucu ortaya çıkan iş yükü altında boğulmaktadır. Bir şey yapılmazsa, tüketici memnuniyetsizliği şeklinde pazar güçleri dengeyi çok iyi eski hale getirebilirler, ancak, bu ulusal ticaretin yararına ters ve umutsuzluğa yol açan bir davranış olur.” [1989] (1 All ER 10, CA)

¹⁰² Ingman, s.21.

araçları olarak aracılık, uzlaştırma ve tahkim gibi çözümleri¹⁰³ dikkate almaları için, teşvik edilmektedir¹⁰⁴.

4. Deniz Mahkemesi (Admiralty Court)

Deniz mahkemesi 1971'de Queen Bench Division'un bir bölümü haline gelmiştir. Bu mahkeme, denizde çatmaların neden olduğu, ölüm, yaralanma ve zararlar; kurtarma ve yardım¹⁰⁵, gemi maliki ve mülkiyeti; gemide eşya

¹⁰³ Günümüzde, tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaya başlayan Alternatif Anlaşmazlık Çözümleri (Alternative Dispute Resolution (ADR)), yargı sisteminin iyileştirilmesi amacıyla güden hukuk reformunun uzantısı olarak ilk kez 1960'lı yıllarda USA'da ortaya çıkmış ve bu yüzyılın son çeyreğinde de büyük bir gelişim göstermiştir. 1990'lı yıllarda akademisyenler, yasa koyucular, hakimler, barolar, işletmeler ve tüm dünya üzerindeki kişiler, hukuk yargısına başvuruda maliyet etkinliği ve daha fazla fayda sağlamak amacıyla ADR'ye yönelmişlerdir.(Lorna HERR, "ADR/Mediation: Survey of Legal Resources On Web, Canadian Law Libraries/Bibliothèques de droit Canadiennes, Volum.23, No.2, 1998, s.53)

¹⁰⁴ Practice Note (Commercial Court:Alternative dispute resolution), Practice Direction, Queen's Bench Division (Commercial Court): "Cresswell J mahkeme oturumunda izleyen beyanatta bulunmuştur. Ticari davaları karara bağlayan bir tartışma meydanı olarak Ticaret mahkemesinin temel rolü vurgulandığı sırada, mahkemenin hakimleri, özel konuların ve anlaşmazlıkların olası çözüm araçları olarak aracılık, uzlaştırma gibi alternatif anlaşmazlık çözümlerini göz önüne almaları için, tarafları cesaretlendirmeyi isterler. Hakimler, arabulucu gibi davranamayacak veya alternatif çözüm sürecinin içinde yer almayacaktır ancak, uygun durumlarda tarafları, ya kendi davalarında veya kendi davalarındaki belli konularda, alternatif anlaşmazlık çözümlerini göz önünde bulundurmaya teşvik edecektir. Sadece örnek yoluyla, hukuk davası maliyeti söz konusu miktara göre muhtemelen çok fazla olduğunda, alternatif anlaşmazlık çözümleri denenebilir.

Ticaret mahkemesi katibi,aracılık, uzlaştırma veya diğer alternatif anlaşmazlık çözüm hizmeti öneren kuruluş ve kişilerin bir listesini bulunduracaktır. Ticaret mahkemesinin bu amaçla bir kişi veya organizasyon önermesi uygun olmaz. Listede aynı zamanda tahkim hizmeti sunacak olan kişi veya kuruluşlar da yer alacaktır.

Bu uygulama beyanına Ticaret Listesi'ndeki prosedüre başlayan tüm kişilerin dikkati çekilecektir." [1994] 1 All ER 34.

¹⁰⁵ The Goring [1988], All ER 641, HL Davası : "Davacılar, Thames nehrinde tekninin bırakıldığı yer olan Reading yakınlarında, boş ve sürüklenmekte olan davalılara ait yolcu teknelerini gördüler. Nehirde gelgit yoktu. Davacılar botu bağlayarak güvenceye aldılar ve sonuçta deniz mahkemesinden kurtarma karşılığı ücret istemiyle gemi aleyhine aynı bir karar aldılar. Davalılar, deniz mahkemesinin, gelgit olmayan sularda, tekne için yapılan hizmetlerin karşılığı için ücrete karar verme yetkisinin bulunmadığını ileri sürdüler ve davanın reddi veya verilen kararın geri alınması için başvuruda bulundular. Deniz mahkemesi hakimi, mahkemenin karar verme yetkisinin bulunduğu karar verdi ve davalıların başvurusunu reddetti. Davalılar Court of Appeal'a başvurdular Court of Appeal istemi kabul etti. Bunun üzerine davacılar House of Lord'a başvurdular.

taşımayla ilgili zarar ve kayıplar gibi konulara ilişkin davalara bakar. Patent davalarında olduğu gibi bu davaların çoğu Londra'da açılmaktadır. Ancak, bu davalar aynı yetkilere sahip ve özel olarak oluşturulmuş County Court'larda da görülebilir¹⁰⁶.

Admiralty Court'un kararlarına karşı Court of Appeal'a ve House of Lords'a başvurulabilir.

5. Teknoloji ve Yapı Mahkemesi (Technology and Construction Court)

Daha önce mevcut olan Resmi Tahkim Mahkemesi (Official Referees' Court)'nin ismi, 1998'de Teknoloji ve Yapı Mahkemesi (The Technology and Construction Court) olarak değiştirilmiştir. Bu mahkeme de High Court'un bir diğer özel dairesidir. Bu mahkeme Londra'da bulunur ve High Court'un bir hâkiminin başkanlık ettiği, tam gün çalışan sekiz hâkimden oluşur. Bu mahkeme esas olarak, inşaat ve mühendislik anlaşmazlıklarına bakar. Aynı zamanda bilgisayar anlaşmazlıkları da bu mahkemede görülür. Bu mahkeme diğer konularla da ilgilenmektedirler. Örneğin, değere ilişkin anlaşmazlıklar, kiracı kiralayan arasındaki hasara ilişkin anlaşmazlıklar, inşaat ve mühendislik alanlarında tahkimden kaynaklanan sorunlar gibi¹⁰⁷.

6. Kartel Mahkemesi (Restrictive Practices Court)

Restrictive Practices Court ilk kez 1956 tarihli Kartel Mahkemesi Kanunu (Restrictive Practices Court Act) ile oluşturulmuştur¹⁰⁸. Daha sonra 1976 tarihli Kartel Mahkemesi Kanunu'nda (Restrictive Practices Court Act) düzenlenen Kartel Mahkemesi, 1976 tarihli Rekabeti Kısıtlayıcı Uygulamalar Yasası (Restrictive Trade Practices Act) ve 1973 tarihli Kartel Yasası (Fair Trading Act)'e göre, açılan davalarla ilgilenmektedir¹⁰⁹. Örneğin, Kartel bürosu başkanı (Director General of Fair Trading) tarafından muhafaza edilen

Karar: Sefere elverişli iç sulardaki tehlike nedeniyle verilen hizmetler açısından kurtarma ücreti için dava açılmasına neden yoktur. Başvuru reddedilmiştir."

Court of Appeal'in kararı ([1987] 2 All ER 246) onanmıştır."

¹⁰⁶ Partington, s.186.

¹⁰⁷ Partington, s.186.

¹⁰⁸ Smith/Keenan, s.30.

¹⁰⁹ Partington, s.186; "Other Courts and Offices of the Supreme Court", Judicial Statistics, <http://www.dca.gov.uk>, 18.01.2005

sözleşmeler siciline kaydedilen ve dosyalanan evraklarla ilgili anlaşmalar ve sicile kaydedilmekle birlikte, teslimi gerekli evrakın bulunmadığı sözleşmelerle ilgili olarak, kartel başkanınca yapılan başvurular. Bu mahkeme anlaşmaların kamu yararına aykırı olup olmadığını araştırmaktadır.

1998 tarihli Rekabet Yasası (Competition Act 1998), rekabet hukuku kapsamında yeni bir soruşturma ve uygulama usulleri öngörmüş ve Rekabet Komisyonu (Competition Commission) oluşturmuştur. 2002 tarihli İşletme Yasası (Enterprise Act 2002) ile değişiklik yapılmış olan Competition Act 1998 ile bağımsız bir Rekabet Kurulu (Competition Appeal Tribunal) oluşturulmuştur. Bu kurul Rekabet Komisyonunun (Competition Commission), Devlet Bakanının (Secretary of State), (Office Fair Trading) ve diğer düzenleyiciler tarafından verilen kararlara ilişkin başvurularla ilgilenmektedir¹¹⁰.

Competition Act 1998, Restrictive Practices Court'u öngörmüş olan Restrictive Trade Practices Act 1976'i yürürlükten kaldırmıştır. 1998 tarihli yasada yer alan geçici hükümlere göre, Restrictive Practices Court Act 1976'nın da yürürlükten kaldırılması ve bu yasanın yürürlükten kalkacağı tarihe kadar, yasanın atıfta bulunduğu Restrictive Practices Court'un görevine devam edeceği öngörülmüştür.

Restrictive Practices Court, High Court'un parçası olmamakla birlikte, tutanakları kayda geçirilen bir üst mahkeme niteliğine sahiptir. Sadece belirli durumlarda, bu mahkemeden Court of Appeal'a başvuru hakkı bulunmaktadır¹¹¹.

Restrictive Practices Court, birisinin mahkemenin başkanlığını yaptığı High Court'tan üç hakim, İskoçya'dan Court Session'dan, bu mahkemenin başkanı tarafından atanan bir hakim, Kuzey İrlanda'dan Supreme Court'tan, Kuzey İrlanda Lord Chief Justice tarafından atanan bir hakim ve 10'dan az olmamak üzere, Diğer hakimlere yardımcı olan ve Kraliçe tarafından atanan meslekten olmayan hakimlerden oluşmaktadır¹¹². Bu mahkemeye atanacak olanların endüstri, ticaret ve kamuya ilişkin meselelerde bilgi ve tecrübeye sahip olmaları gerekir.

¹¹⁰ **İngman**, s.105.

¹¹¹ "Other Courts and Offices of the Supreme Court", Judicial Statistics, <http://www.dca.gov.uk>, 18.01.2005

¹¹² **Smith/Keenan**, s.30; "Other Courts and Offices of the Supreme Court", Judicial Statistics, <http://www.dca.gov.uk>, 18.01.2005

Restrictive Practices Court bölümlere ayrılmıştır. Her bölüm bir hâkim ve iki meslekten olmayan kişiden oluşur Davanın görülebilmesi için, mahkemede, meslekten ve mahkemeye başkanlık eden bir hâkim ve meslekten olmayan iki üyenin hazır bulunması gerekir. Ancak, dava sadece hukuki konulara ilişkin ise, meslekten tek hâkimin bulunması yeterlidir¹¹³.

SONUÇ

İngiliz hukukunun sürekli bir gelişim içerisinde olduğu, Birleşik Krallık'ın Avrupa Topluluğu'na dâhil olmasından sonra, uyum kapsamında birçok yazılı kuralın kabul edildiği görülmektedir. Bugün İngiliz hukukunda, başta Avrupa Topluluğu mevzuatı olmak üzere, yazılı kuralların önemi gün geçtikçe artmış, bu da İngiliz hukuk sistemini önemli ölçüde kara Avrupası sistemine yaklaştırmıştır. Avrupa anlaşmalarının yorumu, topluluk kurumları sözleşmelerinin geçerliliği ve Konsey organları düzenlemelerinin yorumuna ilişkin Avrupa Adalet Mahkemesi kararları tüm İngiliz mahkemelerini bağlamakta ve Avrupa hukuku ile ilgili konularda, Avrupa Adalet Mahkemesi hiyerarşik sıralamada en üstte yer almaktadır. 1998 yılında kabul edilen ve 2000 yılında yürürlüğe giren İnsan Hakları Yasası nedeniyle de, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hükümleri Birleşik Krallık mahkemelerince doğrudan uygulanmaktadır.

İngiliz hukukunda mahkemelerin, Parlamantonun üstünlüğü nedeniyle, parlamento tarafından kabul edilen herhangi bir yasanın geçerliliğini sorgulaması olanaksızdır. Bunun iki istisnası vardır; herhangi bir yasa Avrupa Birliği hukuku ile çelişiyorsa veya 1998 tarihli İnsan Hakları Yasası ile çeliştiği High Court ve üzerindeki bir yüksek mahkemece açıklanmışsa, mahkemeler bu yasayı uygulamaktan kaçınabilir.

İngiliz hukukunda mahkeme kararları da hala önemini koruduğu, mahkeme kararlarının, özellikle yasaların yorumunda ve usul hukuku kurallarının oluşturulmasında önemli bir rol oynadıkları görülmektedir.

Bugün tüm dünyada ticaretin önemli bir rol oynaması, İngiliz hukuku yargı sistemi içerisinde, özellikle ticari konularda, uzmanlaşmış mahkemelere yer verilmesini gerektirmiştir. Bu mahkemelerin başarısı, uluslararası alandaki

¹¹³ Partington, s.186; "Other Courts and Offices of the Supreme Court", Judicial Statistics <http://www.dca.gov.uk>, 18.01.2005

anlaşmazlıklarda da tarafların bu mahkemeleri tercih etmesine neden olmuştur. Şüphesiz bu da beraberinde sorunlar getirmiştir. Özellikle ticaret mahkemesinin iş yükünün artması, davaların yavaş işlemesine yol açmış; bu ise yeni önlemler alınmasının gerekliliğini ortaya koymuştur.

2005 yılında kabul edilen Yapısal Reform Yasası (Constitutional Reform Act 2005) ile İngiliz Hukuk sisteminde geniş kapsamlı yenilikler yapılmış; House of Lords (Lordlar Kamarası)'un da mahkeme statüsü ortadan kaldırılmıştır. Böylece birçok batı demokrasisinde olduğu gibi yargının bağımsızlığı sağlanmaya çalışılmıştır.

K a y n a k ç a

- Carter**, S.: "A Guide to the Legal System Updated" <http://www.llrx.com>, 18.02.2003
- Crossman**, Debbie: English Legal System, Cima: Business Law, May, 2002, s.7, <http://www.financial-traning.com/cima-ftc/syllabus/blw/elstort.pdf> (24.02.2003)
- Dignam**, A. J/**Allen**, D.: Company Law and the Human Rights Act 1998, London, 2000.
- Eliot**, C./**Quinn**, F.: English Legal System, Fourth Edition, England, 2002.
- Heer**, L.: "ADR/Mediation: A Survey of Legal Resources On The Web", Canadian Law Libraries/Bibliothèques de Droit Canadiennes, Volume. 23, No.2, Summer 1998.
- Ingman**, T.:The English Legal Process, 10th Edition, Oxford Universty Press, New York, 2004.
- Jenks**, E.: "İngiliz Hukuku Hakkında Genel Bilgiler", AÜHFD, 1950, S.1-2.
- Leyland P./Anthony G.**, Administrative Law, Oxford University Press, Great Britain, Fifth Edition, 2005.
- Met P.**: Introduction to the English Legal System, 2002, <http://www.jm.u-psud.fr>, 07.04.2005
- Parry**, Clive (Çev. **Versan**, V.): İngiliz Hukuk Sistemi, İstanbul, 1945.
- Pegram**, J. B.: "Should The U.S.Court of International Trade Be Given Patent Jurisdiction Concurrent With That of District Courts?", Houston Law Review, Volume.32, 1995-1996.
- Pegram J.B.**: "Should There Be a U.S.Trial Court With Spelcialization İn Patent Litigation ?", Journal of the Patent and Trademark Office Society", Volume 82, November 2000.
- Rackham**, A.C.: "The Patents County Court in the United Kingdom", Journal of the Patent and Trademark Office Society, Volume 74, No.6, June, 1992.
- Smith K./Keenan D. J.**: English Law, Sixth Edition, London, 1979.
- Tekinalp**, G./**Tekinalp**, Ü.: Avrupa Birliği Hukuku, İstanbul, 2000.

Yalçınkaya, N. K.: İngiliz Hukuku, Ankara, 1981.

- “Court of Appeal of England and Wales”, <http://en.wikipedia.org>, 22.03.2006
- Constitutional Reform Act 2005, <http://www.opsi.gov.uk>, 03.03.2006
- Dictionary of Legal Terms, London, 1997
- “England Courts”, <http://www.bbc.co.uk>, 10.01.2005
- English Court System, Eurolegal Service, <http://eurolegal.org>, 18.01.2005
- “High Court-Chancery Division”, <http://www.dca.gov.uk>, 10.01.2005
- “High Court of Justice”, <http://en.wikipedia.org>, 22.03.2006
- “Organization of Justice- England & Wales”, <http://europa.eu.int>, 25.03.2006
- “Other Courts and Offices of the Supreme Court”, Judicial Statistics, <http://www.dca.gov.uk>, 18.01.2005
- Practice Note (Commercial Court: Alternative dispute resolution), Practice Direction, Queen’s Bench Division (Commercial Court) [1994] 1 All ER 34
- Practice Direction (QBD: Administrative Court: Establishment) [2000] 1 WLR 1654
- The English Legal System, <http://www.niknicol.co.uk>, 16.03.2005
- “The High Court”, <http://www.bbc.co.uk>, 10.01.2005
- The Courts and Legal Services Act 1990, <http://www.legislation.hmso.gov.uk>, 16.03.2005
- “The Crown Court”, <http://www.bbc.co.uk>, 10.01.2005

Mahkeme Kararları (Avrupa Topluluğu)

- Karelle v Grek Minister of Industry, Energy and Teknology (davalar C-19/90 ve C-20/90) (1991) ECR-2691 davası, <http://www.europa.eu.int>, 16.03.2005
- Melon tis Eleftheras Evangelikis Ekklisias v Greece (dava C-381) (1992) ECR-I-2111 davası, <http://www.europa.eu.int>, 16.03.2005
- Marleasing SA v La Comercial Internacional de Alimentacion SA (dava C-106/89) (1990) ECR I-4135 davası, <http://www.europa.eu.int>, 16.03.2005

Mahkeme Kararları (İngiltere)

Amin Rasheed Shipping Corpn. v Kuwait Insurance Co. Davası, [1983] 2 All ER 884, HL

R v R – (rape:marital exemption) Davası, [1991] 2 All ER 257, CA

R v R – (rape:marital exemption) Davası, [1991] 4 All ER 481, HL

Rv Bow Street Metropolitan Stipendiary Magistrate an others, ex parte Pinochet Ugarte (No 2) Davası, [1999] 1 All ER 577, HL

Rv Bow Street Metropolitan Stipendiary Magistrate an others, ex parte Pinochet Ugarte (Amnesty International and others intervening) (No 3) Davası, [1999] 2 All ER 97, HL

The Goring Davası. [1988], All ER 641, HL

Young v Bristol Aeroplane Co Ltd. Davası, [1944] 2 All ER 293, CA

